

KONINKRIJK BELGIË

Federale Overheidsdienst
Buitenlandse Zaken,
Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking

De Belgische vertegenwoordiging voor het Hof van Justitie van de Europese Unie

Jaarverslag 2018

.be

Jaarverslag 2018

INHOUDSTAFEL

- **AFKORTINGEN**
- **WOORD VOORAF**
- **INLEIDING**
- **MEDEWERKERS VAN DE DIRECTIE EUROPEES RECHT**
- **DE TAKEN VAN DE DIRECTIE EUROPEES RECHT**
  - ✓ De opmerkingen van de Belgische Staat in prejudiciële vragen
  - ✓ De verdediging van de Belgische Staat in rechtstreekse zaken
  - ✓ De juridische adviezen
  - ✓ De werkgroep “Hof van Justitie” van de Raad van ministers van de Europese Unie
  - ✓ De zaken voor het Hof van de Europese Vrijhandelsassociatie
- **BELGEN BIJ HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE**
- **JURISPRUDENTIE VAN HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE EN VAN HET HOF VAN DE EUROPESE VRIJHANDELSASSOCIATIE IN 2018**
  - ✓ **Prejudiciële zaken**
    - Asiel en migratie
    - Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken
    - Justitiële samenwerking in strafzaken
    - Milieu
    - Fiscaliteit
    - Vrijheid van vestiging
    - Vrij verkeer van kapitaal
    - Vrij verkeer van personen
    - Vrij verkeer van goederen
    - Vrij verrichten van diensten
    - Sociaal beleid
    - Handelspraktijken/Consumentenbescherming
    - Gegevensbescherming
    - Volksgezondheid
    - Sociale zekerheid

- **Douane-unie**
  - ✓ **Beroepen wegens niet-nakoming**
  - ✓ **Beroepen tot nietigverklaring**
  - ✓ **Tussenkomsten in rechtstreekse beroepen**
  - ✓ **Hogere voorzieningen**

- **STATISTIEKEN VAN ZAKEN DIE BIJ HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE EN BIJ HET HOF VAN DE EUROPESE VRIJHANDELSASSOCIATIE AANHANGIG WERDEN GEMAAKT EN IN 2018 WERDEN AFGESLOTEN**

- **BIJLAGE: LIJST VAN ZAKEN WAARIN BELGIË OP 31 DECEMBER 2018 PARTIJ WAS**

➤ AFKORTINGEN

- Handvest van de grondrechten van de Europese Unie: Handvest
- Europees Hof voor de Rechten van de Mens : EHRM
- Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens : EVRM
- De benaming "Hof van Justitie van de Europese Unie" doelt op twee rechtsinstanties, namelijk het Hof van Justitie en het Gerecht: HJEU
- Hof van Justitie: Hof
- Hof van de Europese Vrijhandelsassociatie: EFTA-Hof (European Free Trade Association)
- Europese Economische Ruimte: EER
- Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor vluchtelingen: UNHCR
- Europees Parlement: EP
- Verdrag betreffende de Europese Unie: VEU
- Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie: VWEU
- Europese Unie: EU

➤ WOORD VOORAF

Dit elfde activiteitenverslag van de directie "Europees Recht" bevat de bijdragen van de Belgische regering aan zaken die het HJEU en het EVA-Hof, doorgaans aangeduid met de Engelse afkorting EFTA, hebben behandeld. Het verslag werd opgesteld door de gemachtigden die België bij het HJEU en het EFTA-Hof vertegenwoordigen.

Het jaarverslag volgt grotendeels het stramien van de vorige verslagen. De inleiding bevat een korte toelichting van de belangrijkste gebeurtenissen betreffende het HJEU van 2018. Het eerste en het tweede deel gaan over de samenstelling van de directie Europees Recht en haar taken. Het derde deel bevat een overzicht van de Belgen die momenteel in de rechterlijke instanties van de EU zetelen. Het vierde deel bestaat uit de samenvattingen van zaken waarbij België betrokken was en waarvoor in 2018 een arrest of beschikking werd gewezen. Het vijfde en laatste deel bevat statistische gegevens over de activiteiten van België bij het HJEU en het EFTA-Hof in 2018. Tot slot is er een bijlage met de lijst van zaken die nog hangende zijn en waarbij België op 31 december 2018 betrokken was.

➤ INLEIDING

In 2018 kreeg het Hof 836 nieuwe zaken voorgelegd (739 in 2017). Bij het Gerecht werden 763 nieuwe zaken aanhangig gemaakt (837 in 2017). Het EFTA-Hof behandelde in 2018 7 zaken (17 in 2017).

➤ MEDEWERKERS VAN DE DIRECTIE EUROPEES RECHT

De directie Europees Recht (J2) is een van de vier directies van de Directie-Generaal Juridische Zaken (DGJ) van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. De directie is belast met de opvolging van de inbreukprocedures die de Europese Commissie tegen België instelt en met de vertegenwoordiging van België bij het HJEU en het EFTA-Hof.

In 2018 bestond de directie Europees Recht uit:

- Carinne Pochet, directeur, adviseur-generaal;
- Liesbet Van den Broeck, attaché, adjunct van de directeur;
- Jean-Christophe Halleux, attaché;
- Marie Jacobs, attaché;
- Pierre Cottin, attaché ;
- Colette Van Lul, attaché ;
- Florence Misson, administratief deskundige;
- Cynthia Sortino, administratief assistent;
- Nadine Moens, administratief medewerker.

➤ DE TAKEN VAN DE DIRECTIE EUROPEES RECHT

✓ De opmerkingen van de Belgische Staat in prejudiciële vragen

Wanneer in een geschil voor een rechterlijke instantie van een lidstaat problemen met betrekking tot de toepassing van het Unierecht rijzen, heeft de nationale rechter de mogelijkheid, en als zijn uitspraak naar het nationaal recht niet vatbaar is voor hoger beroep, zelfs de verplichting om een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof over de uitlegging of geldigheid van het Unierecht. Het is immers ondenkbaar dat een nationale rechter zelf een vraag betreffende de uitlegging van het Unierecht zou beantwoorden of zelf een handeling naar het Unierecht ongeldig zou verklaren. Een dergelijke mogelijkheid zou leiden tot een verschil in uitlegging van het Unierecht naargelang van de lidstaat en tot de situatie waarin een handeling van de Unie in bepaalde lidstaten geldig en in andere lidstaten ongeldig zou zijn. Om een dergelijke situatie te vermijden, komt het toe aan het Hof om soortgelijke vragen te beantwoorden. Door middel van een arrest verstrekt het Hof aan de nationale rechter van wie de vraag uitging de uitlegging van een bepaling van het Unierecht. Deze uitlegging is niet alleen voor hem bindend, maar tevens voor alle nationale rechterlijke instanties die uitspraak zouden moeten doen in een zaak die een soortgelijk probleem met betrekking tot de uitlegging van het Unierecht doet rijzen. Wanneer het gaat over de geldigheid van een bepaling of handeling van de Unie en het Hof beslist dat ze ongeldig is, dan is deze beslissing eveneens van toepassing op alle nationale rechterlijke instanties, alsmede op de instellingen van de EU.

In 2018 legden de Belgische rechterlijke instanties 40 prejudiciële vragen voor aan het Hof. Dat brengt België voor dat jaar op de vijfde plaats (na Duitsland, Italië, Spanje en Frankrijk).

België heeft als lidstaat de mogelijkheid om schriftelijke opmerkingen in te dienen en deel te nemen aan de mondelinge behandeling van elke prejudiciële vraag; die opmerkingen hebben als doel het Hof een voorstel van antwoord voor te leggen op de vraag betreffende de uitlegging of de geldigheid van het Unierecht. In beginsel dient de Belgische regering opmerkingen in bij elke prejudiciële vraag die afkomstig is van een Belgische rechter.

In 2018 werden 38 arresten en beschikkingen gewezen in prejudiciële vragen waarbij België betrokken was. In een 39^e zaak waarin België is tussengekomen, heeft het Hof de doorhaling gelast als gevolg van de intrekking van het beroep door de verzoekers in het hoofdgeding.

✓ De verdediging van de Belgische Staat in rechtstreekse beroepen

De directie Europees recht is belast met de verdediging van de belangen van België in rechtstreekse beroepen die bij het Hof aanhangig worden gemaakt.

Rechtstreekse beroepen zijn beroepen wegens niet-nakoming die door, of tegen, de Europese Commissie worden ingesteld of, in zeldzame gevallen, beroepen wegens niet-nakoming die lidstaten van de EU tegen elkaar instellen; beroepen tot nietigverklaring die België instelt tegen een handeling van een instelling van de Europese Unie, beroepen wegens nalaten omdat een instelling van de Europese Unie nagelaten heeft een handeling te stellen die ze had moeten stellen, alsmede beroepen tot schadevergoeding tegen de Europese Unie (buitencontractuele aansprakelijkheid). De tussenkomst van België in een rechtstreeks beroep, die als doel heeft een van de partijen bij het rechtsgeding te steunen (bijvoorbeeld een andere lidstaat die het voorwerp vormt van een procedure wegens niet-nakoming vanwege de Europese Commissie) alsmede een hogere voorziening die België instelt tegen een voor de Belgische Staat nadelige uitspraak van het Gerecht, behoren ook tot het takenpakket van de directie Europees Recht.

In 2018 werden twee arresten gewezen in beroepen wegens niet-nakoming die de Europese Commissie tegen België had ingesteld; beide beroepen hebben tot een veroordeling van België geleid (zonder financiële sanctie).

Van zijn kant stelde België een hogere voorziening in tegen een arrest van het Gerecht en een beroep tot nietigverklaring tegen een beschikking van de Commissie. Het Hof wees de hogere voorziening af, maar volgde het door België verdedigde standpunt in het beroep tot nietigverklaring.

België is ook tussengekomen in een in 2018 afgedane rechtstreekse zaak.

✓ De juridische adviezen

De directie Europees Recht kan eveneens worden gevraagd om juridisch advies te verstrekken over vragen met betrekking tot het recht van de Europese Unie die worden gesteld door een federale overheidsdienst of een gedecentraliseerde instantie.

✓ **De werkgroep "Hof van Justitie" van de Raad van ministers van de Europese Unie**

De werkgroep "Hof van Justitie" is een permanente werkgroep van de Raad van ministers van de Europese Unie, die is samengesteld uit deskundigen van de lidstaten. In deze werkgroep wordt België vertegenwoordigd door de directie Europees Recht, die de beraadslagingen met de betrokken departementen coördineert. De werkgroep houdt zich bezig met alle vragen die verband houden met het functioneren van het HJEU, en in het bijzonder met het Statuut ervan, alsook met de reglementen voor de procesvoering van het Hof en het Gerecht.

In 2015 heeft de werkgroep de in 2011 begonnen hervorming van het Statuut van het Hof voortgezet en zijn de gesprekken afgerond over de verhoging van het aantal rechters van het Gerecht alsook over de procedure voor hun aanwijzing. Deze hervorming werd vanaf 2016 uitgevoerd in drie fasen. De nog uit te voeren derde fase betreft de benoeming van 9 nieuwe rechters die zal plaatsvinden op 1 september 2019. Het gedeeltelijk hervormde Gerecht bestaat voortaan uit 45 rechters in plaats van de oorspronkelijk 28 functies.

Wat de hervorming aangaat, heeft de werkgroep in 2018 ook nog een voorstel van het Hof besproken over een andere verdeling van de bevoegdheden tussen het Hof en het Gerecht. Een verhoging van het aantal rechters zou het Gerecht meer mogelijkheden bieden om de bestaande interne organisatie te herschikken en zo de rechterlijke instanties van de EU efficiënter te laten werken.

✓ **De zaken voor het Hof van de Europese Vrijhandelsassociatie**

Tot slot vertegenwoordigt de directie Europees Recht België ook voor het EFTA-Hof. Dit Hof oordeelt over de tenuitvoerlegging, de toepassing en de uitlegging van de rechtsregels van de EER. België kan, naar het voorbeeld van de prejudiciële vragen die aan het Hof van Justitie worden gesteld, opmerkingen indienen met betrekking tot de vragen die door de EFTA-landen (Noorwegen, IJsland, Liechtenstein, met uitzondering van Zwitserland dat geen lid is van de EER) worden gesteld aan het EFTA-Hof dat dan een "*advisory opinion*" verstrekt.

➤ BELGEN BIJ HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

In 2018 telde het Hof van Justitie van de Europese Unie vier Belgische leden. Koen Lenaerts, die vanaf 1989 zetelde bij het Gerecht en in 2003 rechter bij het Hof werd, is op 9 oktober 2018 door de rechters opnieuw tot voorzitter verkozen. In 2018 was België een van de lidstaten met een ambt van advocaat-generaal bij het Hof. Het Hof telt elf advocaten-generaal: de zes grootste EU-lidstaten hebben recht op een permanent ambt en vijf functies worden bij alfabetische toerbeurt uitgeoefend door de 22 andere lidstaten. Elk jaar wijst het Hof een "eerste advocaat-generaal" aan. Sinds 2015 is deze "eerste advocaat-generaal" een Belg, met name Melchior Wathelet die van 1995 tot 2003 de Belgische rechter bij het Hof was en sinds 2012 de functie van advocaat-generaal uitoefent. De ambtstermijn van de heer Wathelet is op 8 oktober 2018 verstreken. België heeft ook twee rechters bij het Gerecht: de heren Paul Nihoul, benoemd op 19 september 2016, en Geert de Baere, benoemd op 4 oktober 2017 na de hervorming van het Gerecht.

In 2018 was er geen jaarlijkse ontmoeting tussen de ambtenaren van J2 en de Belgische leden van het Hof. Door de vervanging van een aantal leden van het Hof en de verkiezing van de voorzitter en vice-voorzitter ervan, ontbrak de tijd om een ontmoeting te organiseren. Zo'n ontmoeting is een gelegenheid om overleg te plegen over praktische kwesties die zich voordoen bij de afhandeling van de procedures voor het Hof en over problemen die de ambtenaren dagelijks ondervinden bij de behandeling van de dossiers. Het is ook een gelegenheid om met aandacht nota te nemen van de adviezen van de rechters en zo de kwaliteit van de Belgische tussenkomsten nog te verbeteren. Dit overleg bewijst ook zijn nut voor de versterking van de betrokkenheid van België bij het HJEU.

➤ **JURISPRUDENTIE VAN HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE EN VAN HET HOF VAN DE EUROPESE VRIJHANDELSASSOCIATIE IN 2018**

✓ **Prejudiciële zaken**

- **Asiel en migratie**

[Arrest van het Hof van 16 januari 2018, E., C-240/17 \(Finland\)](#)

E. is een Nigeriaans staatsburger en houder van een door de Spaanse staat afgegeven verblijfstitel die geldig is tot 11 februari 2018. Hij heeft veertien jaar in Spanje gewoond en heeft er familie. E. is in Finland veroordeeld tot een vrijheidsstraf van vijf jaar wegens meerdere drugsdelicten. De immigratiedienst gelast dat hij onverwijld naar Nigeria wordt teruggestuurd en heeft tevens een inreisverbod voor onbepaalde tijd voor het Schengengebied opgelegd. De motivering voor dit besluit is dat de door E. begane strafbare feiten hem tot een gevaar voor de openbare orde en nationale veiligheid maakten. Overeenkomstig artikel 25, lid 2, van de Schengen-Uitvoeringsovereenkomst (hierna: “SUO”) heeft de immigratiedienst de bevoegde Spaanse autoriteiten geraadpleegd, zodat kon worden nagegaan of er voldoende grond was voor intrekking van de verblijfstitel die de Spaanse Staat aan E. had afgegeven.

Bij de toetsing of het aan verzoeker in het hoofdgeding opgelegde besluit om terug te keren naar zijn land van herkomst en het opgelegde inreisverbod voor het Schengengebied rechtmatig zijn, vraagt de verwijzende rechter zich af welke gevolgen zijn verbonden aan de overlegprocedure van artikel 25, lid 2, SUO.

Zoals verdedigd door de Belgische regering, oordeelt het Hof dat artikel 25, lid 2, SUO aldus moet worden uitgelegd dat de overeenkomstsluitende Staat die jegens een derdelander met een door een andere overeenkomstsluitende Staat afgegeven geldige verblijfstitel wil overgaan tot vaststelling van een terugkeerbesluit dat gepaard gaat met een weigering van toegang tot en verblijf in het Schengengebied, weliswaar de mogelijkheid heeft om de in die bepaling neergelegde overlegprocedure reeds te starten voordat het terugkeerbesluit wordt vastgesteld, maar dat de overlegprocedure in elk geval moet worden gestart zodra dat besluit wordt vastgesteld.

Vervolgens legt het Hof artikel 25, lid 2, SUO als volgt uit dat het er niet aan in de weg staat dat zodanig terugkeerbesluit ten uitvoer wordt gelegd, ook al is de overlegprocedure nog gaande, wanneer de derdelander door de signalerende overeenkomstsluitende Staat als een gevaar voor de openbare orde of nationale veiligheid wordt beschouwd, onverminderd de mogelijkheid die hij heeft om zich vervolgens naar het grondgebied van de andere overeenkomstsluitende staat te begeven en zich te beroepen op de rechten die voortvloeien uit die verblijfstitel. **Dit standpunt was ook door de Belgische regering ingenomen.**

Is een redelijke termijn verstreken sinds de start van de overlegprocedure en heeft de geraadpleegde overeenkomstsluitende Staat niet gereageerd, dan dient de signalerende overeenkomstsluitende Staat evenwel de signalering ter fine van weigering van toegang in te trekken en indien nodig de derdelander op zijn nationale signaleringslijst op te nemen. **Deze uitlegging werd niet bepleit door de Belgische regering.**

Tot slot legt het Hof artikel 25, lid 2, SUO aldus uit dat een derdelander zich voor de nationale rechter kan beroepen op de rechtsgevolgen die voortvloeien uit de overlegprocedure en op de daaruit resulterende verplichtingen. **Deze uitlegging werd niet ontwikkeld door de Belgische regering.**

[Arrest van het Hof van 2 mei 2018, K., C-331/16 \(Nederland\) en H. F., C-366/16 \(België, Raad voor Vreemdelingenbetwistingen\)](#)

K., van Kroatische nationaliteit, komt in 2001 Nederland binnen en verblijft er meer dan tien jaar zonder onderbreking. Hij dient achtereenvolgens twee asielaanvragen in die alle twee worden afgewezen. Bij de laatste aanvraag wordt voor de duur van tien jaar een onherroepelijk inreisverbod voor het Nederlandse grondgebied opgelegd. Na de toetreding van Kroatië tot de EU in 2014 dient K. een verzoek tot opheffing van het verbod in, maar dat wordt afgewezen. Bovendien wordt hij ongewenst verklaard op Nederlands grondgebied omdat hij zich schuldig heeft gemaakt aan oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de menselijkheid, bedoeld in artikel 1, afdeling F, sub a) van de Conventie van Genève.

H.F., van Afghaanse nationaliteit, komt in 2000 Nederland binnen en dient een asielaanvraag in die wordt afgewezen. Op grond van bovengenoemd artikel 1 van de Conventie van Genève wordt hij ook uitgesloten van de vluchtelingenstatus. Daarop vestigt hij zich in 2011 met zijn dochter in België waar hij een aanvraag tot machtiging tot verblijf indient. De aanvraag wordt afgewezen en H.F. krijgt het bevel om het grondgebied te verlaten. In 2014 dient hij een aanvraag in tot verkrijging van een verblijfskaart als familielid van een burger van

de EU. Ook die aanvraag wordt afgewezen en H.F. krijgt opnieuw het bevel om het grondgebied te verlaten omdat hij oorlogsmisdrijven heeft begaan in de zin van artikel 1 van de Conventie van Genève.

Aan het Hof wordt de vraag gesteld of de bevoegde instanties van een lidstaat op grond van artikel 27, lid 2, van richtlijn 2004/38/EG betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten voor de burgers van de Unie en hun familieleden (hierna: “richtlijn 2004/38/EG”) wel of niet automatisch mogen oordelen dat de loutere aanwezigheid van een EU-burger of een onderdaan van een derde land (familielid van een EU-burger) die in het verleden is uitgesloten van de vluchtelingenstatus omdat hij misdrijven heeft begaan in de zin van artikel 1 van de Conventie van Genève, een werkelijke, actuele en voldoende ernstige bedreiging vormt voor een fundamenteel belang van de samenleving. Hoe moet in voorkomend geval het bestaan van zodanige dreiging worden beoordeeld?

Allereerst brengt het Hof zijn vaste rechtspraak in herinnering: het staat de lidstaten vrij om de eisen in verband met de openbare orde en de openbare veiligheid te bepalen en daardoor af te wijken van het fundamentele beginsel van vrij verkeer van personen. Deze eisen moeten evenwel restrictief worden opgevat. **In tegenstelling tot het standpunt van de Belgische regering** antwoordt het Hof ontkennend op het eerste deel van de vraag. Het Hof bevestigt verder dat een dergelijke bedreiging moet worden vastgesteld op basis van een beoordeling, per geval, van het persoonlijke gedrag van de betrokken persoon. Daarbij moet met name rekening worden gehouden met de aard en de ernst van de misdrijven, met de mate waarin de betrokken persoon persoonlijk betrokken was of nog, met hoeveel tijd is verstreken sinds het plegen van de feiten. Het Hof verduidelijkt ook dat de enkele omstandigheid dat het vroegere gedrag van die betrokken persoon zich heeft voorgedaan in de specifieke historische en maatschappelijke context van zijn land van herkomst, die zich niet opnieuw zal voordoen in het gastland, aan die vaststelling niet in de weg staat. Tot slot herinnert het Hof eraan dat overeenkomstig het evenredigheidsbeginsel de nationale instanties de bescherming van het betrokken fundamentele belang van de samenleving moeten afwegen tegen de belangen van de betrokken persoon (zowel met betrekking tot de uitoefening van zijn recht van vrij verkeer als burger van de Unie als met betrekking tot zijn recht op eerbiediging van het privéleven en het familie- en gezinsleven).

Indien het eerste deel van de vraag ontkennend wordt beantwoord, is het zaak te weten of de in artikel 28, lid 1, van richtlijn 2004/38/EG vermelde factoren in de beschouwing moeten worden genomen wanneer een besluit over ongewenstheid moet worden vastgesteld. Voorts wil de nationale rechter ook vernemen of de versterkte bescherming waarvoor krachtens artikel 28, lid 3, onder a), van richtlijn 2004/38/EG de burgers van de Unie die gedurende de

laatste tien jaar in het gastland hebben verbleven in aanmerking komen, op de situatie van K. van toepassing is.

Het Hof brengt vooreerst in herinnering dat bij een dergelijke beoordeling onder meer rekening moet worden gehouden met de aard en de ernst van het gedrag, de duur, de rechtmatigheid van het verblijf in de betrokken lidstaat of nog, de mate van actueel gevaar voor de samenleving. Het Hof stelt verder dat alleen burgers die gedurende tien jaar in de betrokken lidstaat hebben verbleven de bescherming tegen verwijdering genieten en dat een verwijderingsmaatregel alleen kan worden genomen om dwingende redenen van openbare veiligheid. Wel is het zo dat de betrokkene over een duurzaam verblijfsrecht moet beschikken en een dergelijk recht slechts kan worden verkregen na een rechtmatig verblijf gedurende een ononderbroken periode van vijf jaar, zoals bepaald in artikel 16 lid 1, van bovengenoemde richtlijn. Dit is niet het geval voor K. die niet rechtmatig op het Nederlandse grondgebied heeft verbleven.

[Arrest van het Hof van 8 mei 2018, K. e.a., C-82/16 \(België, Raad voor Vreemdelingenbetwistingen\)](#)

Tegen zeven verzoekers die onderdanen zijn van derde landen is een terugkeerbesluit uitgevaardigd dat gepaard gaat met een beslissing waarbij hun de toegang tot het Belgisch grondgebied is ontzegd. Vervolgens dient elk van de verzoekers een aanvraag voor een verblijfvergunning in met het oog op gezinshereniging. Zonder de aanvragen ten gronde te onderzoeken heeft de bevoegde autoriteit ze afgewezen omdat er een inreisverbod was uitgevaardigd. Bijgevolg is geen rekening gehouden met het belang van het kind, noch met het gezinsleven of met het Unieburgerschap van de Belgische familieleden.

De verwijzende rechter wenst van het Hof te vernemen of een nationale praktijk zoals die in het hoofdgeding verenigbaar is met het Unierecht, in het bijzonder met artikel 20 VWEU (burgerschap van de EU) en de artikelen 5 en 11 van richtlijn 2008/115/EG over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven (hierna: “richtlijn 2008/115/EG”), in samenhang gelezen met de artikelen 7 en 24 van het Handvest (eerbiediging van het privéleven en van het familie- en gezinsleven en van de rechten van het kind).

Het Hof verduidelijkt dat in geen van de bepalingen van richtlijn 2008/115/EG is geregeld hoe een verblijfsaanvraag met het oog op gezinshereniging, die wordt ingediend na de vaststelling van een terugkeerbesluit dat gepaard gaat met een inreisverbod, moet worden behandeld. **In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering** verklaart het

Hof dat bedoelde richtlijn zich niet verzet tegen een nationale praktijk zoals die welke in het hoofdgeding aan de orde is.

Echter, in tegenstelling tot het standpunt van de Belgische regering, is het Hof van oordeel dat artikel 20 VWEU zich verzet tegen een zodanige nationale praktijk. Het Hof is van oordeel dat het bestaan van een gezinsband (een biologische dan wel een juridische) tussen een minderjarige Unieburger en zijn ouder, die onderdaan van een derde land is, niet kan volstaan als rechtvaardiging om aan die ouder een afgeleid recht van verblijf toe te kennen. Het Hof verduidelijkt dat artikel 20 VWEU aldus moet worden uitgelegd dat:

- wanneer de burger van de Unie meerderjarig is, alleen in uitzonderlijke gevallen rekening wordt gehouden met het bestaan van een afhankelijkheidsverhouding die kan rechtvaardigen dat aan de derdelander een afgeleid verblijfsrecht wordt toegekend;
- wanneer de burger van de Unie minderjarig is, altijd rekening moet worden gehouden met het bestaan van zodanige afhankelijkheidsverhouding.

Volgens de uitlegging van het Hof is het niet van belang dat de aangevoerde afhankelijkheidsverhouding is ontstaan na de vaststelling van het inreisverbod en dat het verbod definitief was geworden op het moment van de indiening van de verblijfsaanvraag met het oog op gezinshereniging. Met betrekking tot artikel 20 VWEU voegt het Hof er nog aan toe dat het niet van belang is dat het inreisverbod is gerechtvaardigd door het niet voldoen aan een terugkeerverplichting. Wanneer redenen van openbare orde de rechtvaardigingsgrond voor de beslissing waren, kunnen deze redenen alleen leiden tot de weigering om een afgeleid verblijfsrecht toe te kennen, wanneer uit een concrete beoordeling van alle omstandigheden van het geval in het licht van het evenredigheidsbeginsel, het belang van het eventuele kind of de eventuele kinderen en de grondrechten blijkt dat de betrokkene een werkelijk, actueel en voldoende ernstig gevaar voor de openbare orde vormt.

Tot slot oordeelt het Hof dat artikel 5 van richtlijn 2008/115/EG aldus moet worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale praktijk zoals die in het hoofdgeding, op grond waarvan geen rekening wordt gehouden met de aspecten van het gezins- en familieleven, en met het belang van het minderjarige kind, die zijn vermeld in een verblijfsaanvraag met het oog op gezinshereniging, die na de vaststelling van een inreisverbod is ingediend, behalve in de gevallen waarin die aspecten reeds eerder hadden kunnen worden aangevoerd. **Het standpunt van België is dus niet gevolgd.**

Arrest van het Hof van 19 juni 2018, Ngandi, C-181/16 (België, Raad van State)

De heer Gnandi, die Togolees staatsburger is, dient een verzoek om internationale bescherming in dat wordt afgewezen door de Commissaris-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (hierna: “CGVS”). De Belgische Staat geeft hem het bevel om het grondgebied te verlaten.

De heer Gnandi stelt bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen beroep in tegen de beslissing van de CGVS. Tevens verzoekt hij deze rechterlijke instantie om annulatie en schorsing van de uitvoering van het bevel om het grondgebied te verlaten. De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen verwerpt beide beroepen.

Nadat de heer Gnandi tegen deze twee arresten cassatieberoep had ingesteld bij de Raad van State, heeft deze laatste het arrest van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen vernietigd en de zaak daarnaar verwezen. Het hoofdgeding heeft uitsluitend betrekking op het door de heer Gnandi ingestelde beroep tegen het arrest van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen waarbij zijn beroep tegen de uitvoering van het bevel om het grondgebied te verlaten, wordt verworpen.

In het kader van deze procedure vraagt de verwijzende rechter aan het Hof of het beginsel van non-refoulement en het recht op een doeltreffende voorziening in rechte, eraan in de weg staan dat een terugkeerbesluit in de zin van richtlijn 2008/115/EG over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven (hierna: “richtlijn 2008/115/EG”), zoals het aan de heer Gnandi gegeven bevel om het grondgebied te verlaten, ten aanzien van een asielzoeker wordt vastgesteld meteen na de afwijzing van zijn verzoek om internationale bescherming door de beslissingsautoriteit en dus voordat de rechtsmiddelen tegen dit besluit tot afwijzing kunnen worden uitgeput.

De heer Gnandi stelt een beroep in tegen de afwijzing van zijn verzoek om internationale bescherming en hij dient ook een verzoek in om schorsing en annulatie van het hem tegelijk ter kennis gebrachte terugkeerbesluit.

Het Hof is van oordeel dat geen van de bepalingen van richtlijn 2008/115/EG de illegaliteit van het verblijf afhankelijk stelt van de uitkomst van een rechtsmiddel tegen een administratief besluit waardoor het legale verblijf wordt beëindigd of van het ontbreken van toestemming om in afwachting van de uitkomst van een dergelijk rechtsmiddel in de lidstaat te

blijven. Het Hof wijst erop dat uit de tekst van artikel 7, lid 1, van richtlijn 2005/85/EG betreffende minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus (hierna: “richtlijn 2005/85/EG”) juncto overweging 9 van richtlijn 2008/115/EG, blijkt dat het recht van de persoon die om internationale bescherming verzoekt om op het grondgebied van de lidstaat te blijven in de periode vanaf de indiening van het verzoek tot de vaststelling van het besluit waarbij in eerste aanleg op dat verzoek wordt beslist, eraan in de weg staat dat het verblijf van de betrokkene in deze periode als „illegaal” wordt aangemerkt, in de zin van richtlijn 2008/115/EG.

Tot slot herinnert het Hof aan de noodzaak om de uit het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en het beginsel van non-refoulement voortvloeiende vereisten in acht te nemen en preciseert het dat moet worden verzekerd dat aan die noodzaak is voldaan, door te voorzien in een doeltreffend beroep met van rechtswege schorsende werking bij ten minste één rechterlijke instantie.

Overeenkomstig het door de Belgische regering verdedigde standpunt besluit het Hof dat richtlijn 2008/115/EG, gelezen in samenhang met richtlijn 2005/85/EG en in het licht van het beginsel van non-refoulement en het recht op een doeltreffende voorziening, aldus moet worden uitgelegd dat zij er niet aan in de weg staat dat ten aanzien van een onderdaan van een derde land die een verzoek om internationale bescherming heeft ingediend, een terugkeerbesluit wordt vastgesteld zodra dit verzoek is afgewezen door de beslissingsautoriteit of tezamen met die afwijzing in één administratieve handeling en derhalve zonder de uitkomst van het beroep in rechte tegen die afwijzing af te wachten.

Arrest van het Hof van 26 september 2018, X., C-175/17 (Nederland)

Op 1 juli 2011 is aan X., die Iraaks staatsburger is, kennisgegeven van een besluit waarbij zijn verblijfsvergunning voor bepaalde tijd is ingetrokken. Als gevolg van dit besluit is ook zijn verzoek om internationale bescherming afgewezen en is hem een terugkeerverplichting opgelegd. X. stelt tegen dit besluit beroep in. De rechtbank vernietigt het besluit, maar laat tegelijk de rechtsgevolgen ervan in stand. Het hoger beroep van X. tegen deze uitspraak wordt vervolgens door de Raad van State afgewezen.

Bovendien had X. voorschotten op de in het Nederlandse recht vastgelegde tegemoetkomingen in de huurkosten en de zorgkosten gevraagd en gekregen. Na de uitspraak van de Raad van State heeft de Belastingdienst/Dienst Toeslagen verzocht om terugbetaling

van die tegemoetkomingen, onder meer voor de periode waarin de procedures in eerste aanleg en in hoger beroep tegen het besluit van 1 juli 2011 hangende waren.

De verwijzende rechter vraagt om een prejudiciële beslissing betreffende de uitlegging van artikel 39 van richtlijn 2005/85/EG betreffende minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus (hierna: “richtlijn 2005/85/EG”) en van artikel 13 van richtlijn 2008/115/EG over gemeenschappelijke normen en procedures die in de lidstaten van toepassing zijn voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven (hierna: “richtlijn 2008/115/EG”), gelezen in het licht van artikel 18, artikel 19, lid 2, en artikel 47 van het Handvest. Met haar vragen wenst de verwijzende rechterlijke instantie in essentie te vernemen of deze artikelen aldus moeten worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een nationale regeling die weliswaar voorziet in de mogelijkheid van hoger beroep tegen een uitspraak in eerste aanleg waarbij een besluit tot afwijzing van een verzoek om internationale bescherming en tot oplegging van een terugkeerverplichting wordt bevestigd, maar dit rechtsmiddel niet gepaard laat gaan met schorsende werking van rechtswege, ook al stelt de betrokkene dat er een ernstig risico op schending van het beginsel van non-refoulement bestaat.

Het Hof brengt eerst in herinnering dat wanneer een lidstaat besluit om een persoon die om internationale bescherming verzoekt, te verwijderen naar een land ten aanzien waarvan er zwaarwegende gronden bestaan om aan te nemen dat hij een ernstig risico loopt te worden onderworpen aan behandelingen die in strijd zijn met artikel 18 van het Handvest, gelezen in samenhang met artikel 33 van het Verdrag betreffende de status van vluchtelingen, zoals aangevuld door het daarop betrekking hebbende Protocol, of met artikel 19, lid 2, van het Handvest, aan het in artikel 47 gestelde vereiste van een doeltreffende voorziening in rechte pas is voldaan wanneer de verzoeker een beroep met van rechtswege schorsende werking kan instellen tegen de uitvoering van de maatregel op grond waarvan hij kan worden verwijderd.

Tevens verduidelijkt het Hof dat de bescherming op het gebied van terugkeerbesluiten en eventuele verwijderingsbesluiten die ligt besloten in het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en het beginsel van non-refoulement, moet worden verzekerd door aan de persoon die om internationale bescherming verzoekt een recht toe te kennen op een doeltreffend beroep met van rechtswege schorsende werking bij ten minste één rechterlijke instantie. Bovendien is het aan de lidstaten om ervoor te zorgen dat het rechtsmiddel tegen het besluit tot afwijzing van het verzoek om internationale bescherming ten volle doeltreffend is, door alle gevolgen van het terugkeerbesluit te schorsen gedurende de termijn voor instelling van dit rechtsmiddel en, indien een dergelijk rechtsmiddel wordt ingesteld, tot aan de beslissing daarop.

Het Hof wijst er evenwel op dat deze voorschriften niet tot rechtspraak in twee instanties nopen. Van belang is namelijk alleen dat een rechtsmiddel bij een rechterlijke instantie openstaat.

Ook wijst het Hof erop dat volgens de rechtspraak van het EHRM, zelfs in het geval van een grief die inhoudt dat de betrokkene bij uitzetting zal worden blootgesteld aan het reële risico op een behandeling die in strijd is met artikel 3 EVRM, artikel 13 van dat verdrag niet gebiedt dat de hoge verdragsluitende staten rechtspraak in twee instanties invoeren en ook niet dat zij in voorkomend geval aan een procedure in hoger beroep schorsende werking van rechtswege toekennen.

Zoals verdedigd door de Belgische regering besluit het Hof dat artikel 39 van richtlijn 2005/85/EG en artikel 13 van richtlijn 2008/115/EG zich niet verzetten tegen een nationale regeling die weliswaar voorziet in de mogelijkheid van hoger beroep tegen een uitspraak in eerste aanleg waarbij een besluit tot afwijzing van een verzoek om internationale bescherming en tot oplegging van een terugkeerverplichting wordt bevestigd, maar dit rechtsmiddel niet gepaard laat gaan met schorsende werking van rechtswege, ook al stelt de betrokkene dat er een ernstig risico op schending van het beginsel van non-refoulement bestaat.

[Arrest van het Hof van 26 september 2018, X. en Y., C-180/17 \(Nederland\)](#)

Aan X. en Y., die Russisch staatsburger zijn, is kennisgegeven van een besluit waarbij hun verzoek om internationale bescherming is afgewezen en hun een terugkeerverplichting is opgelegd. Omdat hun beroepen voor de verwijzende rechter tegen deze besluiten waren verworpen, hebben zij tegen de gedane uitspraken hoger beroep ingesteld. Omdat het hoger beroep van rechtswege geen schorsende werking heeft, hebben zij de verwijzende rechter, in kort geding, verzocht een voorlopige voorziening te treffen in afwachting van de uitkomst van de bodemprocedure. De rechter heeft het verzoek toegewezen en beslist dat X. en Y. niet mochten worden uitgezet voordat in de bodemprocedure een beslissing was genomen. In de verwijzingsbeslissing zet de rechter niettemin uiteen dat het treffen van de voorlopige voorziening werd gerechtvaardigd door de noodzaak te voorkomen dat X. en Y. zouden worden uitgezet voordat het Hof de gelegenheid zou hebben gehad uitspraak te doen over de prejudiciële vragen, en dat naargelang van de antwoorden van het Hof zal worden beslist of die voorlopige voorziening moet worden gehandhaafd.

De verwijzende rechter verzoekt om een prejudiciële beslissing betreffende de uitlegging van artikel 46 van richtlijn 2013/32/EU betreffende gemeenschappelijke procedures

voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming (hierna: “richtlijn 2013/32/EU”) en van artikel 13 van richtlijn 2008/115/EG over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven (hierna: “richtlijn 2008/115/EG”), gelezen in het licht van artikel 18, artikel 19, lid 2, en artikel 47 van het Handvest. De verwijzende rechter wenst concreet te vernemen of deze artikelen aldus moeten worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een nationale regeling die weliswaar voorziet in de mogelijkheid van hoger beroep tegen een uitspraak in eerste aanleg waarbij een besluit tot afwijzing van een verzoek om internationale bescherming en tot oplegging van een terugkeerverplichting wordt bevestigd, maar dit rechtsmiddel niet gepaard laat gaan met schorsende werking van rechtswege.

Het Hof benadrukt dat richtlijn 2008/115/EG, zoals richtlijn 2013/32/EU, moet worden uitgelegd met inachtneming van de grondrechten en de beginselen die met name zijn neergelegd in het Handvest.

Zoals verdedigd door de Belgische Regering besluit het Hof, in dezelfde zin als in zaak C-175/17, dat de bescherming tegen een besluit tot afwijzing van zijn verzoek en tot oplegging van een terugkeerverplichting die door artikel 46 van richtlijn 2013/32/EU en artikel 13 van richtlijn 2008/115/EG, gelezen in het licht van artikel 18, artikel 19, lid 2, en artikel 47 van het Handvest, wordt geboden aan een persoon die om internationale bescherming verzoekt, beperkt is tot één enkele rechtsgang.

- **Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken**

[Arrest van het Hof van 1 maart 2018, Mahnkopf, C-558/16 \(Duitsland\)](#)

De heer Mahnkopf overlijdt op 29 augustus 2015 zonder wilsbeschikking achter te laten. Bij zijn overlijden was hij gehuwd met mevrouw Mahnkopf. Tussen beide echtgenoten die de Duitse nationaliteit hadden, bestond het wettelijke huwelijksvermogensstelsel van scheiding van goederen met verrekening van de aanwas van het vermogen. Zij waren geen huwelijkse voorwaarden overeengekomen. Mevrouw Mahnkopf en de enige zoon van het paar waren de enige erfgenamen van de overledene. Afgezien van goederen in Duitsland behoorde tot de nalatenschap ook het gedeeld eigendomsrecht van een onroerende zaak in Zweden. Om haar rechten op dit goed te doen gelden vraagt mevrouw Mahnkopf aan een notaris om een Europese erfrechtverklaring af te geven waarin zij tezamen met haar zoon werden aangewezen als erfgenamen van alle activa van de heer Mahnkopf. Het door de notaris doorgezonden verzoek wordt door de bevoegde rechterlijke instantie afgewezen op grond dat het deel dat aan de overlevende echtgenote was toegewezen deels berustte op het huwelijksvermogensstelsel dat wordt geregeld door een bepaling in het Duitse recht die niet valt binnen de werkingssfeer van verordening nr. 650/2012 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten op het gebied van erfopvolging, alsmede betreffende de instelling van een Europese erfrechtverklaring (hierna: “verordening nr. 650/2012”) op basis waarvan een Europese erfrechtverklaring kan worden afgegeven. De verwijzende rechter bij wie mevrouw Mahnkopf deze beslissing heeft aangevochten, wenst van het Hof te vernemen of de regel van Duits recht binnen de werkingssfeer van verordening nr. 650/2012 valt.

Na een aantal inleidende opmerkingen betreffende de werkingssfeer van bedoelde verordening die “aangelegenheden die verband houden met huwelijksvermogensstelsels” uitsluit, oordeelt het Hof dat het hoofddoel van deze bepaling in het Duitse recht de bepaling is van de grootte van het erfdeel waarop de langstlevende echtgenoot recht heeft ten opzichte van de andere erfgenamen. Hieruit leidt het Hof af dat een dergelijke bepaling hoofdzakelijk van toepassing is op de erfopvolging van de overleden echtgenoot en niet op het huwelijksvermogensstelsel. In **tegenstelling tot het standpunt van de Belgische regering**, die van oordeel was dat het huwelijksvermogensstelsel ook gevolgen heeft wanneer er een einde komt aan het huwelijk als gevolg van overlijden, oordeelt het Hof dat de regel van nationaal recht betrekking heeft op de erfopvolging in de zin van verordening nr. 650/2012 en dus wel degelijk binnen de werkingssfeer ervan valt.

- **Justitiële samenwerking in strafzaken**

[Arrest van het Hof van 23 januari 2018, Piotrowski, C-367/16 \(België, Hof van Beroep te Brussel\)](#)

In deze zaak wordt artikel 3, punt 3, van het kaderbesluit 2002/584/JBZ betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten (hierna: “het kaderbesluit”) voor het eerst uitgelegd door het Hof.

Het onderhavige verzoek om een prejudiciële beslissing is ingediend in het kader van de tenuitvoerlegging in België van een Europees aanhoudingsbevel dat door de Poolse autoriteiten ter uitvoering van een gevangenisstraf is uitgevaardigd tegen de heer Dawid Piotrowski, een Pools onderdaan die in België verblijft.

Met zijn eerste vraag wenst de Belgische verwijzende rechter te vernemen of artikel 3, punt 3, van het kaderbesluit in die zin moet worden uitgelegd dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit de overlevering moet weigeren van iedere persoon die het voorwerp van een Europees aanhoudingsbevel is en volgens het recht van de uitvoerende lidstaat als minderjarig wordt beschouwd, dan wel alleen de overlevering van minderjarigen die volgens dit recht niet de leeftijd hebben die vereist is om strafrechtelijk verantwoordelijk te worden gesteld voor de feiten die ten grondslag liggen aan het tegen hen uitgevaardigde aanhoudingsbevel.

Gelet op de bewoordingen van artikel 3, punt 3, van het kaderbesluit, is het Hof van oordeel dat het in die zin moet worden uitgelegd dat het de uitvoerende rechterlijke autoriteiten in beginsel niet is toegestaan de overlevering te weigeren van minderjarigen op wie een Europees aanhoudingsbevel betrekking heeft en die de minimumleeftijd hebben vanaf welke zij volgens het recht van de uitvoerende lidstaat strafrechtelijk verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor de feiten die ten grondslag liggen aan het tegen hen uitgevaardigde aanhoudingsbevel.

In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering besluit het Hof dat artikel 3, punt 3, van het kaderbesluit in die zin moet worden uitgelegd dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit alleen de overlevering moet weigeren van minderjarigen tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd en die volgens het recht van de uitvoerende lidstaat niet de leeftijd hebben die is vereist om strafrechtelijk verantwoordelijk te worden gesteld voor de feiten die ten grondslag liggen aan het tegen hen uitgevaardigde aanhoudingsbevel.

Met zijn tweede vraag wenst de verwijzende rechter te vernemen of artikel 3, punt 3, van het kaderbesluit in die zin moet worden uitgelegd dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit voor de overlevering van een minderjarige tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, alleen moet nagaan of de betrokkene de minimumleeftijd heeft om in de uitvoerende lidstaat strafrechtelijk verantwoordelijk te worden gesteld voor de feiten die ten grondslag liggen aan dat aanhoudingsbevel, dan wel of deze autoriteit ook mag nagaan of is voldaan aan de aanvullende voorwaarden inzake een gepersonaliseerde beoordeling die in het recht van deze lidstaat concreet worden gesteld voor de vervolging of veroordeling van een minderjarige.

In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering oordeelt het Hof dat artikel 3, punt 3, van het kaderbesluit in die zin moet worden uitgelegd dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit voor haar beslissing over de overlevering van een minderjarige tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, moet nagaan of de betrokkene de minimumleeftijd heeft om in de uitvoerende lidstaat strafrechtelijk verantwoordelijk te worden gesteld voor de feiten die ten grondslag liggen aan dat aanhoudingsbevel, zonder dat zij rekening hoeft te houden met eventuele aanvullende voorwaarden inzake een gepersonaliseerde beoordeling die in het recht van deze lidstaat concreet worden gesteld voor de vervolging of veroordeling van een minderjarige voor dergelijke feiten.

Het Hof herinnert eraan dat op het door het kaderbesluit geregelde gebied het beginsel van wederzijdse erkenning, zoals met name uit overweging 6 van het kaderbesluit blijkt, de “hoeksteen” van de justitiële samenwerking in strafzaken vormt.

Het Hof volgt de conclusie van zijn advocaat-generaal wanneer die opmerkt dat een dergelijk nieuw onderzoek inbreuk zou maken op en elk nuttig effect zou ontnemen aan het beginsel van wederzijdse erkenning, dat impliceert dat er een wederzijds vertrouwen bestaat dat in alle lidstaten de toepassing van het in de andere lidstaten geldende strafrecht ook dan wordt aanvaard wanneer de toepassing van het eigen nationale strafrecht tot een andere oplossing zou leiden, en dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit dus niet toestaat haar eigen beoordeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de minderjarige tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, in de plaats te stellen van die welke in de uitvaardigende lidstaat is verricht in het kader van de rechterlijke beslissing die ten grondslag ligt aan dat aanhoudingsbevel.

In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering besluit het Hof dat artikel 3, punt 3, van het kaderbesluit, in die zin moet worden uitgelegd dat de rechterlijke autoriteit van de uitvoerende lidstaat voor haar beslissing over de overlevering van een

minderjarige tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, moet nagaan of de betrokkene de minimumleeftijd heeft om in de uitvoerende lidstaat strafrechtelijk verantwoordelijk te worden gesteld voor de feiten die ten grondslag liggen aan dat aanhoudingsbevel, zonder dat zij rekening hoeft te houden met eventuele aanvullende voorwaarden inzake een gepersonaliseerde beoordeling die in het recht van deze lidstaat concreet worden gesteld voor de vervolging of veroordeling van een minderjarige voor dergelijke feiten.

Arrest van het Hof van 25 juli 2018, ML, C-220/18 PPU (Duitsland)

Het prejudiciële verzoek werd ingediend in het kader van de tenuitvoerlegging in Duitsland van een Europees aanhoudingsbevel dat tegen ML is uitgevaardigd met het oog op de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf in Hongarije. De verwijzende rechter verzoekt om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van artikel 4 van het Handvest en van artikel 1, lid 3, artikel 5 en artikel 6, lid 1, van het kaderbesluit 2002/584/JBZ betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten (hierna: “het kaderbesluit”).

In zijn arrest benadrukt het Hof allereerst dat er geen vragen zijn gesteld over het bestaan van structurele of fundamentele gebreken in de detentieomstandigheden in Hongarije. Als het Hof bij zijn antwoord uitgaat van de premisse dat dergelijke gebreken bestaan, berust de verantwoordelijkheid voor die premisse bij de verwijzende rechter die ze zelf aan de hand van naar behoren geactualiseerde gegevens op juistheid moet controleren.

Net zoals de Belgische regering had verdedigd, is het Hof van oordeel dat zelfs indien de uitvaardigende lidstaat voorziet in de nodige rechtsmiddelen waarmee de rechtmatigheid van de detentieomstandigheden aan de grondrechten kan worden getoetst, de uitvoerende rechterlijke autoriteiten verplicht blijven om de situatie van elke betrokkene individueel te onderzoeken teneinde te verzekeren dat hun beslissing over de overlevering van deze persoon hem, wegens deze omstandigheden, niet zal blootstellen aan een reëel gevaar om te worden onderworpen aan een onmenselijke of vernederende behandeling in de zin van die bepaling.

In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering verduidelijkt het Hof tevens dat bedoelde autoriteiten enkel verplicht zijn de detentieomstandigheden te onderzoeken in de penitentiaire inrichtingen waar, volgens de informatie waarover zij beschikken, de betrokkene volgens een concreet voornemen zal worden gedetineerd, mede op tijdelijke of voorlopige basis. In het licht van de grondrechten valt de vraag of de

detentieomstandigheden die heersen in de andere penitentiaire inrichtingen waar die persoon in voorkomend geval later kan worden opgesloten conform zijn, uitsluitend onder de bevoegdheid van de gerechten van de uitvaardigende lidstaat.

Verder merkt het Hof op dat bij gebreke van minimale regels in het Unierecht betreffende de detentieomstandigheden artikel 3 EVRM aan de autoriteiten van de staat op wiens grondgebied iemand in hechtenis is genomen, een positieve verplichting oplegt om zich ervan te vergewissen dat elke gevangene wordt gedetineerd in omstandigheden die de eerbiediging van de menselijke waardigheid waarborgen. Daarnaast moeten bedoelde autoriteiten er ook op toezien dat de wijze waarop de detentie wordt uitgevoerd de betrokkene niet blootstelt aan een lijden of aan een beproeving waarvan de intensiteit het onvermijdelijke niveau van lijden dat inherent is aan de detentie overstijgt, alsook dat, gelet op de praktische vereisten van de opsluiting, de gezondheid en het welzijn van de gevangene afdoende zijn gewaarborgd.

Tenslotte verduidelijkt het Hof, **in overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering**, dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit hiertoe de concrete en precieze detentieomstandigheden van de betrokkene moet nagaan, die relevant zijn om vast te stellen of de betrokkene een reëel gevaar van een onmenselijke of vernederende behandeling zal lopen. Hoe dan ook moet de uitvoerende rechterlijke autoriteit die het nodig acht de uitvaardigende rechterlijke autoriteit te verzoeken om dringend aanvullende gegevens te verstrekken over de detentieomstandigheden, ervoor moet zorgen dat haar vragen, wegens hun aantal en omvang, de werking van het Europees aanhoudingsbevel niet verlammen, aangezien dit net als bedoeling heeft de overleveringen in de gemeenschappelijke ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid te bespoedigen en te vergemakkelijken.

[Arrest van het Hof van 6 december 2018, IK, C-551/18 PPU \(België, Hof van Cassatie\)](#)

De verwijzende rechter wenst van het Hof te vernemen of de bijkomende straf een van de elementen is die moeten worden vermeld in een Europees aanhoudingsbevel, krachtens artikel 8 van het kaderbesluit 2002/584/JBZ betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten (hierna: “het kaderbesluit”) en zo ja, welke de gevolgen zijn van het ontbreken van deze vermelding.

IK is veroordeeld tot een tot vrijheidsbeneming strekkende onmiddellijke hoofdgevangenisstraf van drie jaar en tot een “bijkomende straf” van terbeschikkingstelling van de veroordeelde voor een periode van tien jaar. Deze bijkomende straf is niet vermeld in het aanhoudingsbevel, als gevolg van het verzuim van de magistraat.

Deze zaak biedt de gelegenheid om in herinnering te brengen dat in de regeling van justitiële samenwerking die bij het kaderbesluit is ingesteld, de lidstaten de zeggenschap behouden over hun nationale strafrecht met name met betrekking tot de definitie van de strafbare feiten, de strafrechtelijke vervolging, de opgelegde straffen en de uitvoering daarvan.

Het Hof brengt in herinnering dat het regelmatigheidsvereiste van artikel 8, lid 1, onder f), van het kaderbesluit tot doel heeft de uitvoerende rechterlijke autoriteiten in kennis te stellen van de duur van de vrijheidsstraf waarvoor de overlevering van de gezochte persoon wordt gevraagd, als gegeven waarmee wordt beoogd de minimale formele inlichtingen te verstrekken die laatstgenoemde autoriteiten nodig hebben om het Europees aanhoudingsbevel snel ten uitvoer te leggen door met spoed hun beslissing over de overlevering te nemen.

Dit vereiste beoogt de uitvoerende rechterlijke autoriteit in staat te stellen zich ervan te vergewissen dat het Europees aanhoudingsbevel binnen de werkingsfeer van dit kaderbesluit valt en in het bijzonder na te gaan of het is uitgevaardigd voor de uitvoering van een vrijheidsstraf of een tot vrijheidsbeneming strekkende maatregel waarvan de duur boven de in artikel 2, lid 1, van dat kaderbesluit gestelde grens van vier maanden ligt.

In casu ligt de hoofdstraf van drie jaar gevangenisstraf waartoe IK is veroordeeld immers boven deze grens. **In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering** besluit het Hof dat de vermelding van de hoofdstraf volstond om te verzekeren dat het Europees aanhoudingsbevel voldoet aan het regelmatigheidsvereiste van artikel 8, lid 1, onder f), van het kaderbesluit.

Het Hof merkt op dat uit het aan het Hof overgelegde dossier blijkt dat IK bekend was met het bestaan en met de duur van zijn straf. Aangezien het een procedure inzake een Europees aanhoudingsbevel betreft, brengt het Hof, **in overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering**, in herinnering dat het waarborgen van de inachtneming van de rechten van de persoon wiens overlevering wordt gevraagd, in de eerste plaats de verantwoordelijkheid is van de uitvaardigende lidstaat, waarbij ervan moet worden uitgegaan dat deze lidstaat het Unierecht en meer in het bijzonder de door dit recht erkende grondrechten eerbiedigt.

In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering besluit het Hof dat artikel 8, lid 1, onder f), van het kaderbesluit zo moet worden uitgelegd dat het niet-vermelden, in het Europees aanhoudingsbevel op grondslag waarvan de overlevering van de betrokkene heeft plaatsgevonden, van de bijkomende straf van terbeschikkingstelling

waartoe deze persoon is veroordeeld wegens hetzelfde strafbare feit en bij dezelfde rechterlijke uitspraak als die inzake de tot vrijheidsbeneming strekkende hoofdstraf, zich er in omstandigheden als die van het hoofdgeding niet tegen verzet dat de uitvoering van deze bijkomende straf, bij het verstrijken van de hoofdstraf en nadat de voor de strafuitvoering bevoegde nationale rechterlijke instantie een formele beslissing daartoe heeft gegeven, tot vrijheidsbeneming leidt.

[Arrest van het Hof van 13 december 2018, Sut, C-514/17 \(België, Hof van Beroep te Luik\)](#)

Dit prejudiciële verzoek is ingediend in het kader van de tenuitvoerlegging in België van een Europees aanhoudingsbevel dat op 26 augustus 2011 door de Roemeense autoriteiten is uitgevaardigd tegen de heer Marin-Simion Sut.

De verwijzende rechter wenst van het Hof te vernemen of artikel 4, punt 6, van het kaderbesluit 2002/584/JBZ betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten (hierna: “het kaderbesluit”) aldus moet worden uitgelegd dat wanneer de persoon tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd voor de uitvoering van een vrijheidsstraf, ingezetene is van de uitvoerende lidstaat en daar familiale, sociale en beroepsmatige banden heeft, de uitvoerende rechterlijke autoriteit, uit overwegingen in verband met de sociale re-integratie van die persoon, kan weigeren dit bevel ten uitvoer te leggen, terwijl het strafbare feit dat aan dat bevel ten grondslag ligt volgens het recht van de uitvoerende lidstaat slechts met een geldboete wordt bestraft.

Het Hof brengt in herinnering dat hoewel de systematiek van het kaderbesluit steunt op het beginsel van wederzijdse erkenning, deze erkenning evenwel niet impliceert dat de tenuitvoerlegging van het uitgevaardigde aanhoudingsbevel een absolute verplichting is.

In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering verduidelijkt het Hof dat van de aan de uitvoerende rechterlijke autoriteit verleende mogelijkheid om op grond van artikel 4, punt 6, van het kaderbesluit te weigeren de gezochte persoon over te leveren, alleen gebruik kan worden gemaakt indien deze rechterlijke autoriteit, na te hebben geverifieerd dat deze persoon binnen de werkingssfeer van deze bepaling valt en dat de in de uitvaardigende lidstaat aan deze persoon opgelegde vrijheidsstraf daadwerkelijk ten uitvoer kan worden gelegd in de uitvoerende lidstaat, meent dat een rechtmatig belang rechtvaardigt dat de in de uitvaardigende lidstaat opgelegde straf ten uitvoer wordt gelegd op het grondgebied van de uitvoerende lidstaat.

Het Hof is van oordeel dat geen enkele bepaling van kaderbesluit 2008/909 inzake de toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning op strafvonnissen waarbij vrijheidsstraffen of tot vrijheidsbeneming strekkende maatregelen zijn opgelegd, met het oog op de tenuitvoerlegging ervan in de Europese Unie (hierna: “het kaderbesluit 2008/909”) afbreuk kan doen aan de strekking of aan de wijze van toepassing van de in artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584 genoemde grond tot facultatieve weigering van de tenuitvoerlegging. De bepalingen van kaderbesluit 2008/909 zijn volgens artikel 25 ervan immers weliswaar van overeenkomstige toepassing op de tenuitvoerlegging van vonnissen wanneer een lidstaat zich op grond van artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584 ertoe verbindt een vonnis ten uitvoer te leggen, doch de Uniewetgever heeft uitdrukkelijk bepaald dat deze bepalingen slechts gelden voor zover verenigbaar met dat kaderbesluit.

In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering oordeelt het Hof dat artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584 aldus moet worden uitgelegd dat wanneer, zoals in het hoofdgeding, de persoon tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd voor de uitvoering van een vrijheidsstraf, ingezetene is van de uitvoerende lidstaat en daar familiale, sociale en beroepsmatige banden heeft, de uitvoerende rechterlijke autoriteit, uit overwegingen in verband met de sociale re-integratie van die persoon, kan weigeren dit bevel ten uitvoer te leggen, terwijl het strafbare feit dat aan dat bevel ten grondslag ligt volgens het recht van de uitvoerende lidstaat slechts met een geldboete wordt bestraft, wanneer overeenkomstig dit nationale recht deze omstandigheid er niet aan in de weg staat dat de aan de gezochte persoon opgelegde vrijheidsstraf daadwerkelijk wordt uitgevoerd in deze lidstaat, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

- Milieu

[Arrest van het Hof van 7 juni 2018, Inter-Environment Bruxelles e.a., C-671/16 \(België, Raad van State\)](#)

De ASBL Inter-Environnement Bruxelles (hierna: “IEB”) stelt beroep in tegen een besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (hierna: “BHG”) tot goedkeuring van de gewestelijke stedenbouwkundige verordening voor de perimeter van de Wetstraat en omgeving. Bij de verordening wordt een « stadsproject » vastgesteld voor de Europese wijk in de stad Brussel. De verzoekers voeren aan dat het Belgisch recht onderscheid maakt tussen maatregelen betreffende de ruimtelijke ordening en die betreffende stedenbouw, door alleen voor de eerste te voorzien in de uitvoering van een milieueffectbeoordeling. Volgens de verzoekers ziet richtlijn 2001/42/EG betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma’s (hierna: “SMB-richtlijn”) echter op “plannen en programma’s” zonder een dergelijk onderscheid te maken. De betwiste verordening had dan ook aan een beoordeling moeten worden onderworpen. Volgens het BHG is het goedgekeurde besluit geen plan en evenmin een programma in de zin van de SMB-richtlijn.

De aangezochte rechter vraagt aan het Hof of een gewestelijke stedenbouwkundige verordening moet worden beschouwd als een “plan of programma” in de zin van artikel 2 onder a), SMB-richtlijn, aangenomen dat de verordening de volgende elementen bevat:

- een kaart die de perimeter vaststelt waarbinnen deze verordening wordt toegepast, welke perimeter is beperkt tot één enkele wijk, en die binnen deze perimeter verschillende huizenblokken afbakent waarop verschillende regels van toepassing zijn inzake de inplanting en de hoogte van de bouwwerken;
- bijzondere aanlegvoorschriften voor zones aan de rand van bebouwing en nauwkeurige aanwijzingen inzake de ruimtelijke toepassing van bepaalde regels die de verordening vaststelt rekening houdend met de straten, loodrechte lijnen op deze straten en afstanden ten opzichte van de rooilijn van deze straten;
- de doelstelling de betrokken stadswijk te transformeren; en
- voorschriften met betrekking tot de samenstelling van de dossiers met een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning welke is onderworpen aan een beoordeling van de gevolgen voor het milieu in deze wijk.

De kwalificatie van deze verordening als “plan of programma” in de zin van de SMB-richtlijn is van belang aangezien artikel 3 van deze richtlijn bepaalt dat een “plan of programma” dat aanzienlijke milieueffecten kan hebben aan een milieueffectbeoordeling moet worden onderworpen.

Eerst en vooral wijst het Hof erop dat het de vraag zal onderzoeken tegen de achtergrond van het doel van de SMB-richtlijn, dat erin bestaat een hoog milieubeschermingsniveau te verzekeren. Het Hof oordeelt bijgevolg dat de bepalingen die de werkingssfeer van die richtlijn afbakenen, en met name de bepalingen waarin de door deze richtlijn bedoelde besluiten zijn gedefinieerd, ruim moeten worden uitgelegd.

Anders dan het door België verdedigde standpunt besluit het Hof dat kan worden geoordeeld dat een verordening zoals aan de orde in het hoofdgeding, waarin bepaalde voorschriften zijn vastgelegd voor de uitvoering van bouwprojecten, valt onder het begrip “plannen en programma’s” in de zin van de SMB-richtlijn en dat zij dus aanzienlijke milieueffecten kan hebben. Bijgevolg moet de verordening aan een milieueffectbeoordeling worden onderworpen.

[Arrest van het Hof van 7 juni 2018, Thybaut e.a., C-160/17 \(België, Raad van State\)](#)

De heer Thybaut e.a. hebben bij de Raad van State beroep ingesteld tot nietigverklaring van een besluit van de Waalse regering, waarbij de omtrek voor stedelijke verkaveling (hierna: “OSV”) in een dorp in Wallonië (België) wordt afgebakend. Dit betekent dat voor projecten binnen bedoelde omtrek een vereenvoudigde procedure geldt voor de afgifte van stedenbouwkundige vergunningen en voor onteigeningen. De aanvraag van zodanige omtrek moet vergezeld gaan van een concreet stedenbouwkundig project. Ook moet een milieueffectstudie van het stedenbouwkundig project zijn uitgevoerd.

De verzoekers, die particulieren zijn die dicht bij de zone wonen waarop de OSV betrekking heeft, zijn van oordeel dat de OSV onder het begrip « plan en programma » valt in de zin van richtlijn 2001/42/EG betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma’s (hierna: “SMB-richtlijn”). Zij stellen dat de uitgevoerde milieueffectstudie onvolledig, onjuist en onregelmatig is en niet voldoet aan de vereisten van de richtlijn. Daarbij voeren ze ook aan dat ze niet op de juiste wijze is omgezet in Belgisch recht.

De Raad van State legt het Hof de vraag voor of de bij wet vastgestelde OSV moet worden beschouwd als een “plan of programma”, in de zin van artikel 2, onder a), van de SMB-richtlijn.

De Belgische regering had aan het Hof voorgesteld deze vraag ontkennend te beantwoorden. Het Hof was echter een andere mening toegedaan. Het Hof wijst er eerst en vooral op dat het deze kwestie zal toetsen aan het doel van de SMB-richtlijn, dat erin bestaat een hoog niveau van milieubescherming te waarborgen. Derhalve oordeelt het Hof dat de bepalingen die de werkingssfeer van die richtlijn afbakenen, en met name de bepalingen waarin de door deze richtlijn bedoelde besluiten zijn gedefinieerd, ruim moeten worden uitgelegd. Het Hof is dan ook van oordeel dat een besluit dat een omtrek voor stedelijke verkaveling vaststelt, zoals aan de orde in het hoofdgeding, voor de verwezenlijking waarvan mag worden afgeweken van bepaalde stedenbouwkundige voorschriften, vanwege deze mogelijkheid tot afwijking onder het begrip “plannen of programma’s” valt die aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben in de zin van deze richtlijn, en een milieueffectbeoordeling vereist.

Arrest van het Hof van 11 juli 2018, Bosphorus Queen Shipping Ltd Corp, C-15/17 (Finland)

Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 220, lid 6, van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee, en van artikel 7, lid 2, van richtlijn 2005/35/EG inzake verontreiniging vanaf schepen en de invoering van sancties, met inbegrip van strafrechtelijke sancties, voor verontreinigingsdelicten (hierna: “richtlijn 2005/35/EG”).

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Bosphorus Queen Shipping Ltd. Corp. (hierna: “Bosphorus”), de eigenaar van het in Panama geregistreerde schip voor droge vracht, Bosphorus Queen, en de Finse grensbewakingsdienst over een door deze dienst opgelegde boete wegens het lozen van olie vanaf dat schip in de Finse exclusieve economische zone.

Het Hof verklaart voor recht dat de uitdrukking “kustlijn of daarmee samenhangende belangen” in artikel 220, lid 6, van het Verdrag van Montego Bay en in artikel 7, lid 2, van richtlijn 2005/35/EG, aldus moet worden uitgelegd dat zij in beginsel dezelfde betekenis heeft als de uitdrukking “kust of daarmee samenhangende belangen” als bedoeld in artikel I, lid 1, en artikel II, lid 4, van het Verdrag inzake optreden in volle zee van 1969. De uitdrukking is zowel van toepassing op de niet-levende rijkdommen van de territoriale zee van de kuststaat als op alle rijkdommen van zijn EEZ. **In haar schriftelijke opmerkingen heeft de Belgische regering deze uitlegging deels verdedigd.**

Het Hof legt artikel 220, lid 6, van het Verdrag van Montego Bay en artikel 7, lid 2, van richtlijn 2005/35/EG aldus uit dat zij betrekking hebben op de rijkdommen van de territoriale zee of de EEZ van een kuststaat en dus van toepassing zijn op de bevisbare soorten en op levende soorten die in verband worden gebracht met of afhankelijk zijn van de bevisbare soorten, zoals dier- en plantensoorten die door bevisbare soorten als voedsel worden gebruikt. Deze uitlegging werd gedeeltelijk gevolgd door de Belgische regering.

Het Hof stelt dat om de gevolgen van een overtreding als omschreven in artikel 220, lid 6, van het Verdrag van Montego Bay en artikel 7, lid 2, van richtlijn 2005/35/EG te beoordelen, rekening moet worden gehouden met alle aanwijzingen die kunnen aantonen dat schade of het risico van schade aan de goederen en daarmee samenhangende belangen van de kuststaat is veroorzaakt, en dat de omvang moet worden beoordeeld van de schade die aan deze goederen of belangen is toegebracht of dreigt te worden toegebracht. **Deze uitlegging is ruimer dan die welke door de Belgische regering werd verdedigd.**

Het Hof is van oordeel dat de bijzondere geografische en ecologische eigenschappen en de kwetsbaarheid van het Oostzeegebied van invloed zijn op de voorwaarden voor de toepassing van artikel 220, lid 6, van het Verdrag van Montego Bay en van artikel 7, lid 2, van richtlijn 2005/35/EG, wat de definitie en de kwalificatie van de overtreding betreft en - zij het niet automatisch - de beoordeling van de omvang van de schade die is toegebracht aan de goederen en daarmee samenhangende belangen van de kuststaat. **Deze uitlegging verschilt van die welke de Belgische regering voorstond.**

Het Hof besluit dat artikel 1, lid 2, van richtlijn 2005/35/EG aldus moet worden uitgelegd dat het de lidstaten niet toestaat om, ingeval artikel 7, lid 2, van deze richtlijn van toepassing is, strengere maatregelen op te leggen die in overeenstemming zijn met het internationaal recht dan die welke in laatstgenoemd artikel zijn vermeld, met dien verstande dat de kuststaten andere maatregelen van gelijke strekking als die van artikel 220, lid 6, mogen treffen. **Deze uitlegging werd deels verdedigd door de Belgische regering.**

- Fiscaliteit

Arrest van het Hof van 25 juli 2018, Messer France, C-103/17 (Frankrijk)

In Frankrijk bevat de stroomrekening van eindverbruikers een bijdrage aan de openbare dienst van elektriciteitsvoorziening (contribution au service public de l'électricité, hierna: "CSPE"). De CSPE wordt door de elektriciteitsleveranciers geïnd en dient ter compensatie van de meerkosten die zij wettelijk moeten dragen en die uiteenlopende doelen dienen, gaande van het stimuleren van de opwekking van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen of het compenseren van de hogere kosten voor de opwekking van elektriciteit in overzeese gebieden, tot sociale doelstellingen, zoals bijzondere tarieven voor elektrische energie als primaire levensbehoefte en de hulp aan personen in behoeftige omstandigheden. Het Franse bedrijf Messer is van oordeel dat de CSPE in strijd is met de richtlijnen tot harmonisatie van accijnzen op bepaalde goederen, waaronder elektriciteit (richtlijnen 92/12/EEG en 2003/96/EG). Deze richtlijnen bepalen dat de producten waarop zij betrekking hebben, enkel door middel van de geharmoniseerde accijns kunnen worden belast. Zij staan echter bij wijze van uitzondering bepaalde indirecte belastingen met specifieke doeleinden toe.

De Franse aangezochte rechter wenst van het Hof te vernemen of de CSPE tot de indirecte belastingen kan worden gerekend die de genoemde richtlijnen bij wijze van uitzondering toestaan.

Het Hof stelt om te beginnen dat de verenigbaarheid van de CSPE met de richtlijnen 92/12/EEG en 2003/96/EG moet worden beoordeeld aan de hand van de criteria in artikel 3, lid 2, van richtlijn 92/12/EEG: de belasting streeft een specifiek doel na en neemt de uit hoofde van de accijnzen en de btw geldende voorschriften inzake belastingheffing in acht wat betreft de vaststelling van de maatstaf van heffing, de berekening, de verschuldigheid en de controle van de belasting.

Met betrekking tot het eerste criterium brengt het Hof in herinnering dat een specifiek doel een ander dan een louter begrotingstechnisch doel is. Het Hof oordeelt dat de CSPE met uitzondering van de milieudoelstelling, waarvan de CSPE zelf de verwezenlijking bereikt, geen specifieke doeleinden nastreeft in het kader van de doeleinden van territoriale en sociale cohesie. Het Hof verduidelijkt derhalve dat Messer aanspraak kan maken op een gedeeltelijke terugbetaling van de CSPE, die evenredig is aan dat deel van de opbrengst van die belasting, dat bestemd is voor niet-specifieke doeleinden, mits deze belasting door Messer niet is afgewenteld op zijn eigen afnemers, hetgeen aan de verwijzende rechter is om na te gaan. **De**

Belgische regering verdedigde de stelling dat alle door de Franse regering aangevoerde doeleinden specifiek zijn.

Met betrekking tot het tweede criterium herinnert het Hof eraan dat het voldoende is dat de indirecte belastingen met specifieke doeleinden inzake de vaststelling van de maatstaf van de heffing, de berekening, de verschuldigdheid en de controle van de belasting in overeenstemming zijn met het algemene opzet van de ene of de andere in de EU-regelgeving bepaalde heffingstechniek. Het Hof oordeelt dat de CSPE aan dit criterium voldoet. **Gelet op haar antwoord met betrekking tot het eerste criterium sprak de Belgische regering zich niet uit over het tweede.**

[Arrest van het Hof van 24 oktober 2018, Sauvage en Lejeune, C-602/17 \(België, Rechtbank van eerste aanleg te Luik\)](#)

De heer Sauvage, Belgisch staatsburger, is werkzaam in Luxemburg. Voor zijn functie moet hij korte dienstreezen maken en vergaderingen in België bijwonen. De Belgische belastingdienst is van oordeel dat overeenkomstig artikel 15, lid 1, van de Belgisch-Luxemburgse Overeenkomst tot het vermijden van dubbele belasting het deel van de inkomsten dat overeenkomt met de dagen waarop de heer Sauvage zijn dienstbetrekking daadwerkelijk buiten het Luxemburgse grondgebied uitoefent, in België belastbaar is. De heer Sauvage vecht deze beslissing aan bij het Belgische gerecht. De aangezochte rechter stelt aan het Hof de vraag of artikel 45 VWEU verenigbaar is met de fiscale regeling zoals die welke aan de orde is en die de vrijstelling van de inkomsten van een Belgische onderdaan die in een andere lidstaat werkzaam is, afhankelijk stelt van de voorwaarde dat de werkzaamheid waarvoor deze inkomsten worden betaald daadwerkelijk in die andere lidstaat wordt uitgeoefend.

Het Hof stelt dat het lidstaten vrijstaat onderling overeenkomsten tot het vermijden van dubbele belasting te sluiten. Deze overeenkomsten moeten echter de regels van het Unierecht en, meer in het bijzonder, het beginsel van gelijke behandeling eerbiedigen. **In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering** is het Hof evenwel van oordeel dat er in dit geval geen sprake is van verschil in behandeling. Het Hof stelt eveneens dat een belastingvoordeel op basis van de vereiste het bewijs te leveren dat is voldaan aan de voorwaarden om voor dat recht in aanmerking te komen, niet in strijd met het Unierecht kan zijn. Voor deze laatste stelling baseert het zich op het beginsel van fiscale autonomie. Tot slot is het Hof ook van oordeel dat het feit dat het fiscale resultaat van een belastingjaar aan het begin van dat jaar niet met zekerheid kan worden bepaald inherent is aan fiscale stelsels.

Arrest van het Hof van 22 november 2018, Huijbrechts, C-679/17 (België, Hof van Beroep te Antwerpen)

Mevrouw Oyen, die in België woonde, heeft de heer Huijbrechts, die in Nederland woont, bij testament aangesteld als bijzonder legataris voor gronden gelegen in Nederland. In het domein ligt een bosgebied waarop de Nederlandse wetgeving inzake natuurbescherming alsmede vereisten van duurzaam beheer van toepassing zijn. De heer Huijbrechts verzoekt de Belgische overheid om vrijstelling van de erfbelasting voor de betrokken gronden krachtens artikel 55 *quater* van het Wetboek der successierechten. Dit artikel stelt een bos waarvoor een door de Vlaamse bosbeheersinstantie goedgekeurd plan voor duurzaam beheer is opgemaakt, vrij van erfbelasting. Dit verzoek wordt afgewezen op grond dat het goed is gelegen in een andere lidstaat. De heer Huijbrechts stelt hoger beroep in. De aangezochte rechter wenst van het Hof te vernemen of artikel 55 *quater* van het Wetboek der successierechten strijdig is met het vrij verkeer van kapitaal zoals bepaald door artikel 63 VWEU, doordat deze bepaling niet geldt voor duurzaam beheerde bossen die zijn gelegen in een andere lidstaat dan België. Daarnaast vraagt de verwijzende rechter of het belang van het Vlaamse bosareaal (in de zin van artikel 55 *quater*) een dwingende reden van algemeen belang vormt die een regeling rechtvaardigt waarin de toepassing van vrijstelling van successierechten wordt beperkt tot de in Vlaanderen gelegen bosgebieden die op duurzame wijze worden beheerd.

Het Hof stelt vast dat het verschil in fiscale behandeling tussen belastingplichtigen die niet in dezelfde situatie verkeren met betrekking tot de plaats waar hun kapitaal is belegd een beperking van het kapitaalverkeer in de zin van artikel 63, lid 1, VWEU oplevert. **De Belgische regering is echter van oordeel dat de bescherming van het milieu de beperking van het voordeel van de vrijstelling van artikel 55 *quater* van het Wetboek der successierechten rechtvaardigt.** De vrijstelling zou enkel mogen worden toegekend indien de voorwaarden voor de bescherming van het milieu zoals bepaald in artikel 55 *quater* in acht worden genomen. De beperking van het voordeel van de vrijstelling tot de in het Vlaamse Gewest gelegen bossen zou worden gerechtvaardigd door de praktische moeilijkheden die voortkomen uit de controle op de naleving en handhaving van de voorwaarden inzake milieubescherming in de andere lidstaten.

In tegenstelling tot het standpunt van de Belgische regering is het Hof van oordeel dat de praktische moeilijkheden bij de beoordeling of aan de voorwaarden is voldaan, de weigering van toekenning van de vrijstelling niet kan rechtvaardigen. Aangezien de nationale regeling de belastingplichtige eenvoudigweg belet te bewijzen dat voor door erfopvolging verkregen bossen een duurzaam beheersplan geldt, kan zij niet worden gerechtvaardigd. Om deze redenen besluit het Hof dat artikel 63 VWEU aldus moet worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een regeling van een lidstaat die een belastingvoordeel toekent voor door

erfopvolging verkregen bossen, op voorwaarde dat aan de nationale criteria inzake milieubescherming is voldaan, maar dit voordeel beperkt tot bossen die zijn gelegen op het grondgebied van deze lidstaat.

- Vrijheid van vestiging

Arrest van het Hof van 19 december 2019, Stanley International Betting en Stanleybet Malta, C-375/17 (Italië)

In Italië wordt de lotto door de Staat georganiseerd op basis van een dubbele vergunningsregeling: de eerste vergunning heeft betrekking op de inning van de gokinzetten, die op basis van het model met verschillende concessiehouders is toevertrouwd aan verschillende verkooppunten, en de tweede vergunning heeft betrekking op de trekkingsdiensten en de geautomatiseerde exploitatie van het netwerk van verkooppunten, die per directe gunning is toevertrouwd. Omdat deze laatste gunning moet worden hernieuwd, organiseert het agentschap douane en monopolies een aanbesteding. De vennootschap Stanley, geregistreerd in het Verenigd Koninkrijk en actief in Italië in de sector van de weddenschappen, is van oordeel dat de voorwaarden voor deelname aan de aanbesteding haar belet hebben deel te nemen aan de aanbesteding. Ter ondersteuning van het beroep in rechte stelt Stanley dat de toepassing van het model met één enkele concessiehouder op de lotto, anders dan bij andere spelen en weddenschappen, onverenigbaar is met het Unierecht. De vennootschap betoogt dat de voorwaarden voor deelname aan de aanbesteding, met name de aanbestedingswaarde, en de gevallen die tot het verval van de concessie kunnen leiden, buitensporig zijn en een middel vormen om haar te doen afzien van deelname. De aangezochte rechter verzoekt het Hof om uitlegging van de artikelen 49 en 56 VWEU (vrijheid van vestiging en vrij verkeer van diensten), van de beginselen van non-discriminatie, transparantie en evenredigheid alsook van richtlijn 2014/23/EU betreffende het plaatsen van concessieovereenkomsten (hierna: "richtlijn 2014/23/EU").

Eerst onderzoekt het Hof de toepassing *ratione temporis* van richtlijn 2014/23/EU: aangezien de oproep tot inschrijvingen werd bekendgemaakt in het Publicatieblad van de Europese Unie voor de omzettingstermijn van de richtlijn was verstreken, zonder dat bleek dat die omzetting in nationaal recht op het tijdstip van die publicatie reeds had plaatsgevonden, is de richtlijn niet van toepassing op het hoofdgeding.

Het Hof stelt vervolgens dat een regeling als aan de orde in het hoofdgeding, die de uitoefening van een economische activiteit onderwerpt aan de verkrijging van een concessie en

die in verschillende gevallen van verval van de concessie voorziet, een belemmering vormt van de door de artikelen 49 en 56 VWEU gewaarborgde vrijheden. Het Hof vertrouwt het onderzoek van de eventuele rechtvaardiging van deze beperking toe aan de verwijzende rechter en verduidelijkt dat indien een van de doelstellingen van de regeling als aan de orde in het hoofdgeding erin bestaat de mededinging op de betrokken markt voor de exploitatie van de lotto te beperken, het model met één enkele concessiehouder geschikt lijkt te zijn om die doelstelling te bereiken. Het invoeren van vrije en onvervalste mededinging op de zeer specifieke kansspelmarkt kan namelijk een schadelijk effect hebben. De exploitanten zouden immers geneigd zijn met elkaar te gaan wedijveren in inventiviteit om hun aanbod aantrekkelijker te maken dan dat van hun concurrenten, waardoor de uitgaven van de consument voor spelen en de gevaren van verslaving zouden toenemen. **Volgens de Belgische regering was deze beperking gerechtvaardigd.**

Vervolgens oordeelt het Hof dat de artikelen 49 en 56 VWEU en de beginselen van non-discriminatie, transparantie en evenredigheid niet in de weg staan aan een nationale regeling als aan de orde in het hoofdgeding, die voor de concessie van de exploitatie van de lotto voorziet in een hoge basisaanbestedingswaarde, mits deze waarde duidelijk, precies en ondubbelzinnig is geformuleerd en objectief gerechtvaardigd is, hetgeen de nationale rechter dient na te gaan. **De Belgische regering verdedigde een gelijkaardig standpunt.**

Tot slot stelt het Hof dat voor zover de ondernemer die daadwerkelijk een offerte heeft ingediend en wegens de litigieuze vervalclausules van de opdracht is uitgesloten, of de inschrijver ten aanzien van wie een besluit houdende vervallenverklaring van de concessie op basis van diezelfde clausules is vastgesteld, recht hebben op een doeltreffende voorziening in rechte tegen de uitsluiting respectievelijk tegen de vervallenverklaring van de concessie, en voor zover de belanghebbenden vergoeding van de geleden schade kunnen verkrijgen indien deze feiten vervolgens ongerechtvaardigd blijken, daaronder begrepen wegens schending van het Unierecht, moet worden aangenomen dat die clausules voldoen aan de uit het evenredigheidsbeginsel voortvloeiende vereisten. **De Belgische regering verdedigde een gelijkaardig standpunt.**

- Vrij verkeer van kapitaal

Arrest van het Hof van 31 mei 2018, Zheng, C-190/17 (Spanje)

De heer Lu Zheng, een Chinese staatsburger, vertrekt vanop de luchthaven van Gran Canaria (Spanje) terug naar China. Tijdens een tussenlanding in Madrid ontdekken de Spaanse autoriteiten dat zijn bagage 92 000 euro aan liquide middelen bevat. Natuurlijke personen die het nationale grondgebied binnenkomen of verlaten met een bedrag van 10 000 euro of meer zijn overeenkomstig de Spaanse wetgeving verplicht hiervan aangifte te doen. Deze bepaling is een omzetting van artikel 3 van verordening 1889/2005 betreffende de controle van liquide middelen die de Gemeenschap binnenkomen of verlaten (hierna: "verordening 1889/2005"). De Spaanse wetgeving bepaalt dat de schending van deze verplichting leidt tot de inbeslagname van de betaalmiddelen en wordt bestraft met een geldboete die kan oplopen tot tweemaal het niet-aangegeven bedrag. Verzwarende omstandigheden kunnen een impact hebben op de vaststelling van de sanctie. De heer Zheng vecht de hem oplegde geldboete in rechte aan.

De aangezochte rechter verzoekt het Hof om uitlegging van artikel 9, lid 1, van verordening 1889/2005, dat bepaalt dat de sancties waarin een lidstaat voorziet in geval van niet-nakoming van de verplichting tot aangifte "*doeltreffend, evenredig en afschrikkend moeten zijn*".

In de eerste plaats herformuleert het Hof de vraag omdat het van oordeel is dat de verwijzende rechter *in fine* wenst te weten of de nationale wetgeving betreffende het bedrag van de geldboete verenigbaar is met de artikelen 63 en 65 VWEU (vrij verkeer van kapitaal). Voor het antwoord op deze vraag verwijst het Hof naar zijn jurisprudentie *Chmielewski* (C-255/14), volgens dewelke "*de administratieve of repressieve maatregelen die krachtens een nationale wettelijke regeling zijn toegestaan, niet buiten de grenzen mogen treden van wat noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de legitieme doelstellingen die met deze wettelijke regeling worden nagestreefd*". Het Hof brengt in herinnering dat deze sanctie geen eventuele frauduleuze of illegale activiteiten, maar alleen niet-nakoming van de aangifteplicht beoogt te bestraffen. **Deze redenering stemt overeen met wat de Belgische regering had aangevoerd.**

In tegenstelling tot het door de Belgische regering verdedigde standpunt besluit het Hof dat de Spaanse sanctie verder gaat dan noodzakelijk is om de nakoming van de aangifteplicht te waarborgen.

Arrest van het Hof van 22 november 2018, Sofina, C-575/17 (Frankrijk)

De vennootschappen Sofina, Rebelco en Sidro ontvangen van 2008 tot en met 2011 dividenden op grond van hun deelnemingen in Franse vennootschappen. Krachtens de Franse wetgeving en de overeenkomst tussen België en Frankrijk tot voorkoming van dubbele belasting is over die dividenden bronbelasting geheven. Omdat ze deze boekjaren met een negatief resultaat hebben afgesloten, vragen de vennootschappen teruggave van de belasting die is geheven over de in die boekjaren uitgekeerde dividenden. Deze verzoeken worden allemaal afgewezen, waarna de vennootschappen gerechtelijke stappen ondernemen. De verwijzende rechter stelt vast dat er sprake is van een liquiditeitsnadeel dat voortvloeit uit de omstandigheid dat over dividenden die aan verlieslatende niet-ingezeten vennootschappen worden uitgekeerd een bronbelasting wordt geheven, terwijl over het bedrag van hun dividenden pas belasting wordt geheven in het boekjaar waarin zij opnieuw winstgevend worden. In dit verband wenst de verwijzende rechter van het Hof te vernemen of dit liquiditeitsnadeel een belemmering vormt voor het vrij verkeer van kapitaal in de zin van de artikelen 63 en 65 VWEU. Zo dat het geval is, wil de verwijzende rechter ook weten of deze beperking van het vrij verkeer van kapitaal kan worden gerechtvaardigd door de noodzaak om een doelmatige invordering van de belastingen te waarborgen dan wel door de noodzaak om de verdeling van de heffingsbevoegdheid tussen de lidstaten te handhaven.

Het Hof stelt vast dat de maatregelen die ingevolge artikel 63, lid 1, VWEU verboden zijn, niet-ingezetenen er met name van doen afzien in een lidstaat investeringen te doen, of ingezetenen van deze lidstaat ontmoedigen in andere staten investeringen te doen. Bijgevolg vormt de betreffende maatregel een belemmering voor het vrij verkeer van kapitaal aangezien het liquiditeitsvoordeel in een grensoverschrijdende situatie uitgesloten is, terwijl dat voordeel wel beschikbaar is in een vergelijkbare binnenlandse situatie. **De Belgische regering verdedigde de afwezigheid van beperkingen op het vrije verkeer van kapitaal.**

Vervolgens onderzoekt het Hof de eventuele rechtvaardiging van de beperking. **In tegenstelling tot het door de Belgische regering verdedigde standpunt** is het Hof om te beginnen van oordeel dat het verschil in behandeling niet wordt gerechtvaardigd door een objectief verschillende situatie. Het is immers niet de bedoeling te voorzien in verschillende belastinginvorderingstechnieken naargelang van de vestigingsplaats van de ontvanger van de dividenden, maar belastingheffing over dividendinkomsten naar een later boekjaar uit te stellen wanneer de ingezeten vennootschap verlieslatend is. Vervolgens **verwerpt het Hof de door de Belgische regering aangevoerde noodzaak voor een evenwichtige verdeling van de heffingsbevoegdheid en voor de doeltreffende invordering van de belasting als rechtvaardigingsgronden voor de beperking, om de volgende redenen:**

- wat de eerste rechtvaardigingsgrond betreft: aangezien de Franse Staat verliezen van belastinginkomsten in verband met de belastingheffing over dividenden tolereert wanneer ingezeten vennootschappen hun activiteiten staken zonder dat zij opnieuw winstgevend zijn geworden, betekent dit dat hij dergelijke verliezen tolereert voor ingezeten vennootschappen, maar deze uitsluit voor niet-ingezeten vennootschappen;
- wat de tweede rechtvaardigingsgrond betreft: richtlijn 2008/55/EG betreffende de wederzijdse bijstand inzake de invordering van schuldvorderingen die voortvloeien uit bepaalde bijdragen, rechten en belastingen, alsmede uit andere maatregelen maakt samenwerking tussen lidstaten mogelijk en biedt de bronlidstaat derhalve de mogelijkheid om van de bevoegde autoriteit van de vestigingslidstaat de informatie te verkrijgen die nodig is om een belastingschuld die uit de uitkering van dividenden voortvloeit, te kunnen invorderen.

Het Hof besluit derhalve dat de artikelen 63 en 65 VWEU aldus moeten worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een regeling van een lidstaat, als die welke in het hoofdgeding aan de orde is.

- **Vrij verkeer van personen**

[Arrest van het Hof van 27 juni 2018, Altiner, C-230/17 \(Denemarken\)](#)

De heer Altiner is Turks staatsburger en woont in Turkije. Zijn vader gaat naar Denemarken, waar hij trouwt met een Deense, mevrouw Ravn. Gedurende twee jaar woont het koppel in Zweden, waar de heer Altiner hen verschillende keren bezoekt. Vervolgens keren ze terug naar Denemarken en ongeveer een jaar later dient de heer Altiner een verzoek om toekenning van een verblijfsrecht in om zich bij hen te voegen. Dit verzoek wordt zowel in eerste aanleg als in beroep afgewezen op grond dat de indiening ervan geen natuurlijk vervolg is op de terugkeer van mevrouw Ravn, EU-burger, naar haar land van herkomst. Volgens het Deens recht vervalt het afgeleide verblijfsrecht van een derdelander die familielid is van een Deens staatsburger die terugkeert naar Denemarken na een verblijf in een andere lidstaat, wanneer de binnenkomst van het betrokken familielid op het Deense grondgebied of de indiening van het verzoek om toekenning van een verblijfsrecht in Denemarken geen natuurlijk vervolg is op de terugkeer van de Deense staatsburger. De heer Altiner is van oordeel dat een dergelijke voorwaarde in strijd is met het Unierecht.

De verwijzende rechter wenst van het Hof te vernemen of deze voorwaarde verenigbaar is met artikel 21 VWEU (vrij verkeer van EU-burgers) en met richtlijn 2004/38/EG betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten voor de burgers van de Unie en hun familieleden (hierna: "richtlijn 2004/38/EG").

Om te beginnen gaat het Hof, net als de verwijzende rechter maar **in tegenstelling tot wat de Belgische regering had geopperd**, niet na of de heer Altiner kan worden geacht daadwerkelijk in Zweden te hebben verbleven en aldus een gezinsleven heeft kunnen opbouwen of bestendigen met mevrouw Ravn.

Vervolgens oordeelt het Hof dat de voorwaarden waaronder bij de terugkeer van een burger van de Unie, zoals in het onderhavige geval, een afgeleid verblijfsrecht wordt toegekend, niet strenger mogen zijn dan die welke richtlijn 2004/38/EG verbindt aan de toekenning van een dergelijk recht wanneer een burger van de Unie zich in een andere lidstaat vestigt. Hoewel richtlijn 2004/38/EG niet een dergelijk geval van terugkeer betreft, dient zij naar analogie te worden toegepast wat de voorwaarden betreft van het verblijf van de burger van de Unie in een andere lidstaat dan die van zijn nationaliteit, daar het in beide gevallen de burger van de Unie is die de referentiepersoon is voor de toekenning van een afgeleid verblijfsrecht aan een derdelander die familielid van deze burger van de Unie is. Het Hof stelt vervolgens dat richtlijn 2004/38/EG geen voorwaarde oplegt met betrekking tot de termijn tussen de binnenkomst van de burger van de Unie en de binnenkomst van de derdelander. Het is echter de verantwoordelijkheid van de nationale autoriteiten om na te gaan of het gezinsleven van de burger van de Unie en de derdelander niet was onderbroken voordat de burger van de Unie naar zijn land van herkomst is teruggekeerd. Hiertoe kan de lidstaat, als bijkomend aspect, rekening houden met het feit dat de derdelander op zijn grondgebied is binnengekomen geruime tijd na de terugkeer van de burger van de Unie.

Het Hof besluit, **zoals de Belgische regering had geopperd**, dat het Unierecht zich niet verzet tegen een regeling als die in het hoofdgeding, voor zover deze regeling vereist dat in het kader van een algemene beoordeling ook rekening wordt gehouden met andere relevante factoren die kunnen aantonen dat, niettegenstaande het tijdsverloop tussen de terugkeer van de burger van de Unie en het verzoek om toekenning van een verblijfsrecht door de derdelander, het in het gastland opgebouwde en bestendigde gezinsleven niet is beëindigd.

Arrest van het Hof van 27 juni 2018, Diallo, C-246/17 (België, Raad van State)

De heer Diallo, Guinees staatsburger, heeft een kind met de Nederlandse nationaliteit dat in België woont. Als bloedverwant in opgaande lijn van een burger van de Unie dient hij een aanvraag in voor een verblijfskaart. Dit verzoek wordt geweigerd door de Belgische autoriteiten, die de heer Diallo meer dan zes maanden na de indiening van zijn aanvraag van deze beslissing in kennis stellen. De beslissing wordt nietig verklaard op grond dat zij onvoldoende is gemotiveerd. De Belgische autoriteiten nemen een nieuwe, ditmaal gemotiveerde, weigeringsbeslissing. De heer Diallo wendt zich tot de rechter omdat hij van oordeel is dat volgens artikel 10, lid 1, van richtlijn 2004/38/EG betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten voor de burgers van de Unie en hun familieleden (hierna: "richtlijn 2004/38/EG") de beslissing over het verzoek om toekenning van het verblijfsrecht aan de betrokkene moet worden meegedeeld binnen een termijn van zes maanden na indiening van dat verzoek. Verder stelt hij dat de toekenning aan de bevoegde nationale autoriteit van een nieuwe termijn van zes maanden nadat een eerste besluit nietig is verklaard, voornoemd artikel zijn nuttige werking ontnemt. De Belgische regering meent dat de bevoegde autoriteit binnen de termijn van zes maanden enkel de beslissing moeten nemen.

De aangezochte rechter vraagt het Hof om verduidelijking over (i) de termijn waarin de beslissingen krachtens artikel 10, lid 1, van richtlijn 2004/38/EG moeten worden genomen en betekend en (ii) de eventuele gevolgen van het feit dat die beslissingen niet worden genomen of betekend, alsook te bepalen of (iii) na nietigverklaring van een dergelijke beslissing door de rechter de termijn van zes maanden waarover de bevoegde autoriteit beschikt, wordt gestuit of geschorst.

Om te beginnen verwerpt het Hof de door de Belgische regering aangevoerde exceptie van onbevoegdheid. Het oordeelt enerzijds dat de voorgelegde vragen betrekking hebben op de uitlegging van het recht van de Unie en anderzijds dat het hoofdgeding niet kan worden beslecht zonder een antwoord op deze vragen.

In tegenstelling tot het door de Belgische regering verdedigde standpunt, oordeelt het Hof vervolgens op grond van de bewoordingen van artikel 10 van richtlijn 2004/38/EG dat de verplichting om de verblijfskaart af te geven binnen de dwingende termijn van zes maanden noodzakelijkerwijs inhoudt dat een positief dan wel negatief besluit wordt genomen en ter kennis van de betrokkene wordt gebracht vóór die termijn verstrijkt. Wat de gevolgen van de overschrijding van de termijn betreft, is het Hof, **in tegenstelling tot het standpunt van de Belgische regering,** van oordeel dat artikel 10 van richtlijn 2004/38/EG zich verzet tegen de afgifte van een verblijfskaart aan een derdelander die niet aan de gestelde voorwaarden voldoet. Het Belgische systeem, dat voorziet in de automatische afgifte van de verblijfskaart

wanneer binnen de termijn van zes maanden geen beslissing is genomen, is derhalve in strijd met de doelstellingen van richtlijn 2004/38/EG.

Tot slot meent het Hof dat, anders dan het door de Belgische regering verdedigde standpunt, het automatisch ingaan van een nieuwe termijn van zes maanden om uitspraak te doen nadat het aanvankelijke besluit van de nationale autoriteit door de rechter nietig is verklaard, de uitoefening van het recht een besluit te verkrijgen over de aanvraag voor een verblijfskaart erg bemoeilijkt. De doelstelling van richtlijn 2004/38/EG om het vrij verkeer van burgers van de Unie te vergemakkelijken vereist dat de familieleden van deze burgers, derdelanders, zo spoedig mogelijk in het bezit worden gesteld van de verblijfskaart. Aangezien het bezit van deze kaart de houders vrijstelt van de inreisvisumplicht, is het ingaan van een nieuwe termijn van zes maanden bovendien onevenredig. Derhalve besluit het Hof dat de nationale autoriteiten verplicht zijn een besluit te nemen binnen een redelijke termijn, die de in artikel 10, lid 1, van richtlijn 2004/38/EG gestelde termijn in geen geval kan overschrijden.

[Beschikking van het Hof van 18 juli 2018, Pauline Stiernon e.a., C-237/18 \(België, rechtbank van eerste aanleg te Luik\)](#)

In deze zaak stelde zich de vraag of het feit dat in België psychomotoriek niet wordt erkend als paramedisch beroep, terwijl er wel een bachelordiploma in psychomotoriek werd gecreëerd, strijdig is met het recht van de Unie.

Bij beschikking kwam het Hof tot het eenvoudige besluit dat een dergelijke reglementering het vrij verkeer van werknemers en werkzoekenden niet ontmoedigt. Deze reglementering is dan ook niet strijdig met artikel 45 WVEU (recht op vrij verkeer van werknemers).

[Arrest van het Hof van 6 september 2018, Alpenrind, C-527/16 \(Oostenrijk\)](#)

In deze zaak werd aan het Hof gevraagd om uitspraak te doen over de bindende kracht van het A1-atteest dat wordt uitgevaardigd bij detachering van werknemers naar een andere EU-lidstaat. In de eerste plaats werd gevraagd of dit atteste ook bindend is voor de rechterlijke instanties van de ontvangende lidstaat. Verder vroeg de verwijzende rechter of de bindende kracht behouden blijft na een beslissing van de Administratieve Commissie voor de Coördinatie van de Sociale Zekerheidsstelsels tot intrekking van dit atteste door de lidstaat van herkomst, maar dit niet gebeurde. Ook werd er verduidelijking gevraagd over de bindende kracht van A1-attesten uitgevaardigd nadat de tewerkstelling was aangevangen en de ontvangende lidstaat reeds had vastgesteld dat zijn sociale wetgeving van toepassing is wegens het ontbreken van de

attesten. Tot slot werd het Hof gevraagd naar de interpretatie van artikel 12, lid 1 Verordening 883/2004 betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels (hierna: “Verordening 883/2004”), meer bepaald naar de voorwaarde die stelt dat, om aan het socialezekerheidsstelsel van de lidstaat van herkomst onderworpen te blijven, de gedetacheerde nooit een andere gedetacheerde mag vervangen.

De eerste vraag beantwoordde het Hof, **in overeenstemming met de visie van de Belgische regering**, positief. Immers, onder artikel 5, lid 1 Verordening 987/2009 tot vaststelling van de wijze van toepassing van Verordening 883/2004 dienen de organen van de lidstaten de documenten uitgevaardigd door een andere lidstaat voor de toepassing van Verordening 883/2004 te aanvaarden zolang deze niet door deze laatste lidstaat werden teruggetrokken of ongeldig verklaard. Rechterlijke instanties beschouwt het Hof als zulke organen. Het Hof wijst op de exclusieve bevoegdheid van de autoriteiten van de lidstaat van herkomst om de validiteit van deze documenten te beoordelen.

Verder stelde het Hof, **in tegenstelling tot de Belgische regering**, dat, zelfs indien de Administratieve Commissie beslist dat de lidstaat van herkomst de attesten moet intrekken en deze laatste dit niet doet, de bindende kracht van het attest behouden blijft. De Commissie heeft immers enkel tot taak de standpunten van de conflicterende partijen trachten te verzoenen. Indien dit niet lukt, kunnen de conflicterende partijen zich steeds tot het Hof wenden (artikel 259 VWEU).

Daarna verklaarde het Hof, **in tegenstelling tot de Belgische regering**, dat een retroactief uitgevaardigd attest evenzeer bindend is voor de organen van de ontvangende lidstaten. Deze interpretatie is volledig in lijn met eerdere rechtspraak omtrent de voorganger van het A1-attest, het E 101-certificaat. Het Hof meent dat de nieuwe regelgeving de toepassing van deze rechtspraak niet verbiedt. Het feit dat de ontvangende lidstaat zijn sociale wetgeving reeds toepasselijk verklaarde op een werknemer die is gedetacheerd op zijn grondgebied, is irrelevant, gelet op de exclusieve bevoegdheid van de autoriteiten van de lidstaat van herkomst om de validiteit van het attest te beoordelen en het in te trekken.

Tot slot boog het Hof zich over het verbod op vervanging van gedetacheerden door andere gedetacheerden, zoals terug te vinden in artikel 12, lid 1 Verordening 883/2004. Het Hof merkte op dat deze bepaling een uitzondering vormt op de algemene regels en dus strikt moet worden geïnterpreteerd. Het Hof kwam tot de conclusie dat het verbod op vervanging wordt geschonden bij elke vervanging van een gedetacheerde werknemer door een andere gedetacheerde werknemer, ongeacht de organisatorische of personele banden tussen beide werkgevers en ongeacht hun plaats van vestiging. De afwijkende regel uit artikel 12, lid 1 is dus niet van toepassing op een gedetacheerde die de plaats van een andere gedetacheerde

inneemt. Hier anders over oordelen zou volgens het Hof afbreuk doen aan de algemene regel dat personen onderworpen zijn aan de sociale wetgeving van het land waar ze hun werkzaamheden uitvoeren, een regel die de gelijke behandeling tussen alle werknemers in een lidstaat wil bewerkstelligen. **Deze interpretatie is volledig in lijn met de visie van de Belgische regering.**

- Vrij verkeer van goederen

[Arrest van het Hof van 26 september 2018, Van Gennip e.a., C-137/17 \(België, Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen\)](#)

De vennootschappen Original (Belgische vennootschap die bepaalde producten invoert in Nederland) en Van Gennip (Nederlandse vennootschap die zich bezighoudt met de verkoop van deze producten), alsook de heren Ten Velde en van der Schoot (twee Nederlandse staatsburgers die verantwoordelijk zijn voor de verkooppunten in Nederland) worden strafrechtelijk vervolgd door het Belgische gerecht wegens de opslag van pyrotechnische artikelen waarvan het gewicht hoger lag dan het maximumgewicht in de vergunningen. Bovendien werden de artikelen opgeslagen op plaatsen waarvoor geen vergunning is verleend en werden ze verkocht aan personen zonder passende vergunning. De aangezochte Belgische rechter stelt het Hof drie vragen om te vernemen: (i) of de inbreuken op het Belgische recht die de betrokkenen ten laste worden gelegd ernstige overtredingen zijn in de zin van artikel 45 van richtlijn 2013/29/EU betreffende de harmonisatie van de wetgevingen van de lidstaten inzake het op de markt aanbieden van pyrotechnische artikelen; (ii) of het beginsel van vrij verkeer van pyrotechnische artikelen zich verzet tegen een nationale regeling die twee vergunningsstelsels voorschrijft die beide het voorkomen van veiligheidsrisico's beogen en (iii) of de beginselen van het vrije verkeer van pyrotechnische artikelen en het proportionaliteitsbeginsel zich verzetten tegen een nationale regeling die het bezit of gebruik verbiedt van dergelijke producten met meer dan 1 kg pyrotechnische sas.

Met betrekking tot de eerste vraag staat het Hof de lidstaten toe te voorzien in strafrechtelijke sancties voor inbreuken op een strafrechtelijke regelgeving die identiek zijn aan de inbreuk als aan de orde in het hoofdgeding, op voorwaarde dat deze sancties evenredig, doeltreffend en afschrikkend zijn in de zin van richtlijn 2007/23/EG betreffende het in de handel brengen van pyrotechnische artikelen. Bovendien mogen deze nationale strafrechtelijke bepalingen er niet toe leiden dat de regels van de richtlijn 2006/126/EG betreffende diensten

op de interne markt (hierna: "de dienstenrichtlijn") worden omzeild. **De Belgische regering verdedigde hetzelfde standpunt als het Hof.**

Met betrekking tot de tweede vraag stelt het Hof dat de twee vergunningsstelsels waarin de Belgische regelgeving voorziet (enerzijds een federale vergunning voor springstoffen en anderzijds een gewestelijke milieuvergunning) zijn toegelaten aangezien aan de voorwaarden van artikel 10, lid 2, van de dienstenrichtlijn is voldaan. In het onderhavige geval is het Hof van oordeel dat de toekenningsvoorwaarden van de twee stelsels zijn gerechtvaardigd om dwingende redenen van algemeen belang en dat de genoemde voorwaarden vooraf openbaar bekend zijn. Het Hof voegt eraan toe dat het aan de verwijzende rechter is om na te gaan of deze toekenningsvoorwaarden niet-discriminatoir, evenredig en objectief zijn. **De Belgische regering verdedigde hetzelfde standpunt als het Hof**

Met betrekking tot de derde vraag bepaalt het Hof of de Belgische wetgeving geschikt is om de nagestreefde doelstellingen met betrekking tot de openbare orde en de openbare veiligheid te waarborgen. In het onderhavige geval merkt het Hof op dat pyrotechnische artikelen gevaarlijke producten zijn en de veiligheid van personen in gevaar kunnen brengen. De Belgische regelgeving heeft bijgevolg tot doel de openbare orde en de openbare veiligheid te beschermen. Het Hof voegt eraan toe dat de nationale regelgeving niet verder gaat dan nodig is om deze doelstellingen te bereiken. **De Belgische regering had een vergelijkbaar standpunt verdedigd als dat van het Hof.**

- Vrij verrichten van diensten

Arrest van het Hof van 28 februari 2018, Sporting Odds Ltd, C-3/17 (Hongarije)

De centrale directie van de nationale belasting- en douanedienst van Hongarije legde aan Sporting Odds, een Britse vennootschap, een geldboete op omdat het in Hongarije onlinekansspelen had georganiseerd zonder over de daartoe vereiste concessie of vergunning te beschikken, alhoewel ze die wel heeft voor kansspelen in het Verenigd Koninkrijk. Sporting Odds stelt beroep in tegen dit besluit. De aangezochte Hongaarse rechter legt het Hof een aantal prejudiciële vragen voor over de uitlegging van de artikelen 4, lid 3, VWEU (beginsel van loyale samenwerking), 56 VWEU (vrij verrichten van diensten), 41 (recht op behoorlijk bestuur), 47 (recht op een doeltreffende voorziening in rechte en op een onpartijdig gerecht) en 48 (vermoeden van onschuld en rechten van de verdediging) van het Handvest.

De eerste tot en met de vierde vraag hebben betrekking op het feit of een duaal stelsel voor de organisatie van de kansspelmarkt in overeenstemming is met artikel 56 VWEU, aangezien bepaalde soorten kansspelen onder het staatsmonopoliestelsel vallen, terwijl andere soorten onder het stelsel van concessies en vergunningen voor de organisatie van kansspelen vallen. Om te beginnen herinnert het Hof eraan dat vanwege het gebrek aan harmonisatie inzake de regeling van kansspelen in de Europese Unie er aanzienlijke morele, religieuze en culturele verschillen bestaan tussen de lidstaten die ter zake over een beoordelingsmarge beschikken. Voorts bevestigt het Hof dat de nationale autoriteiten een beoordelingsbevoegdheid hebben inzake de keuze van de wijze van organisatie en controle van de kansspelen. **In lijn met het standpunt van België**, besluit het Hof dat een duaal stelsel voor de organisatie van de kansspelen in beginsel niet strijdig is met artikel 56 VWEU voor zover de verwijzende rechter vaststelt dat met de regeling ter zake daadwerkelijk op een samenhangende en stelselmatige wijze de doelstellingen worden nagestreefd waarop de betrokken lidstaat zich beroept.

Het Hof is ook van oordeel dat een maatregel volgens dewelke uitsluitend nationale kansspelaanbieders een vergunning krijgen voor de organisatie van online kansspelen (die dus over een concessie voor een casino op het nationale grondgebied beschikken) in strijd is met artikel 56 VWEU, aangezien de regeling die aan de orde is onevenredig is aan het nagestreefde doel en het mogelijk was minder restrictieve maatregelen te vinden. Hetzelfde geldt voor een maatregel waardoor aanbieders, die in andere lidstaten gevestigd zijn, worden gediscrimineerd of voor een niet-discriminerende regel die op niet-transparante wijze wordt toegepast of aldus

ten uitvoer wordt gelegd dat bepaalde inschrijvers die in andere lidstaten gevestigd zijn, zich niet of moeilijker kandidaat kunnen stellen.

Het Hof oordeelt voorts dat een regeling als in de onderhavige zaak, die niet voorschrijft dat ambtshalve wordt onderzocht of de maatregelen die het vrij verrichten van diensten beperken, evenredig zijn en die de bewijslast bij de partijen legt, niet in strijd is met artikel 4, lid 3, WVEU, de artikelen 47 en 48 van het Handvest. Bovendien is het van oordeel - **zoals verdedigd door België** dat de lidstaat die de restrictieve regelgeving heeft goedgekeurd, het nodige bewijs moet leveren om aan te tonen dat er evenredige doelstellingen bestaan die een belemmering van een fundamentele vrijheid rechtvaardigen. Tenslotte staat artikel 56 WVEU in de weg aan een sanctie zoals een geldboete als aan de orde in het hoofdgeding, die wordt opgelegd wegens schending van de nationale wettelijke regeling, terwijl deze in strijd is met de Europese bepalingen.

Arrest van het Hof van 22 maart 2018, Rasool, C-568/16 (Duitsland)

Deze zaak betreft de heer Rasool, bedrijfsleider van Rasool Entertainment GmbH (hierna "RE"), een firma die in Duitsland twee speelhallen met speelautomaten exploiteert. Daarin stelt RE de klanten kosteloos multifunctionele geldautomaten ter beschikking waarmee zij bankbiljetten in munten kunnen omwisselen en contant geld kunnen opnemen met hun bankkaart. RE doet hierbij een beroep op een externe dienstverlener ("Telecash") voor het beheer van de transacties van de multifunctionele geldautomaten. Er werd strafrechtelijke vervolging ingesteld tegen de heer Rasool op grond dat hij bewust en zonder toestemming betalingsdiensten had aangeboden in strijd met de Duitse wetgeving. De verwijzende rechter heeft Rasool evenwel vrijgesproken op grond dat hij geen betalingsdiensten aanbood in de zin van de nationale wetgeving en dat dus een vergunning als betalingsdienstaanbieder niet nodig was. Tegen dit vonnis werd beroep ingesteld. De verwijzende rechter beslist daarop het Hof een vraag te stellen over het begrip "betalingsdienst" in de zin van richtlijn 2007/64/EG betreffende betalingsdiensten in de interne markt (hierna: "richtlijn 2007/64/EG").

In zijn arrest antwoordt het Hof eerst op de vraag of artikel 4, punt 3, van richtlijn 2007/64/EG, in samenhang gelezen met punt 2 van de bijlage ervan, moet worden uitgelegd in die zin dat de door RE aangeboden dienst een "betalingsdienst" is, gelet op de omstandigheden van deze zaak.

Daartoe herinnert het Hof eraan dat in de zin van richtlijn 2007/64/EG een "betalingsdienst" een bedrijfswerkzaamheid is waarbij de mogelijkheid wordt geboden contanten van een betaalrekening op te nemen alsook alle verrichtingen die voor het beheren

van een betaalrekening vereist zijn. In casu verricht RE inderdaad een bedrijfswerkzaamheid doordat het bedrijf de multifunctionele geldautomaten in zijn speelhallen huurt, installeert, alsmede deze vult met contant geld. Al deze verrichtingen werden evenwel beheerd door een externe dienstverlener. **In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering** oordeelt het Hof dan ook dat de door RE aangeboden dienst niet rechtstreeks de mogelijkheid biedt "*contanten van een betaalrekening op te nemen*" en dat er geen informatie beschikbaar is waaruit blijkt dat de onderneming van de heer Rasool "*alle verrichtingen deed die voor het beheren van een betaalrekening vereist zijn*". Voorts is het Hof onder verwijzing naar overweging 6 van deze richtlijn ook van oordeel dat uitsluitend de betalingsdientaanbieders wier "hoofdactiviteit" bestaat in het aanbieden van betalingsdiensten, onder de voorschriften van deze richtlijn vallen. Uit de feitelijke gegevens van deze zaak blijkt dat de verrichtingen in verband met de multifunctionele betaalautomaten louter van bijkomstige aard zijn ten opzichte van de hoofdactiviteit van de onderneming.

Tot slot is het Hof **overeenkomstig het standpunt van België** van oordeel dat de door RE gratis en bijkomstig aangeboden dienst voor de klanten geen "betalingsdienst" is in de zin van richtlijn 2007/64/EG en dat een voorafgaande toestemming voor de verlener van de betalingsdiensten niet nodig is.

[Beschikking van het Hof van 6 september 2018, Gmalieva e.a., C-79/17 \(Oostenrijk\)](#)

In deze zaak stond de opheffing van de bestuursstrafrechtelijke maatregelen die werden opgelegd wegens schending van het Oostenrijkse kansspelmonopolie centraal, en meer in het bijzonder de verenigbaarheid met het EU-recht. **Net zoals de Belgische regering** oordeelde het Hof van Justitie dat het antwoord op de voorgelegde vragen reeds duidelijk naar voren was gekomen in zijn arrest *Pfleger* (C-390/12), waarnaar het Hof vervolgens verwees.

- Sociaal beleid

Arrest van het Hof van 21 februari 2018, Matzak, C-518/15 (België, Arbeidshof te Brussel)

De heer Matzak is brandweervrijwilliger in Nijvel (België). Hij neemt in die hoedanigheid deel aan interventies en doet wacht- en aanwezigheidsdiensten. Hij dagvaardt zijn werkgever, de stad Nijvel, met het oog op het verkrijgen van onder andere een schadevergoeding voor de verrichte thuiswachtdiensten die volgens hem moeten worden aangemerkt als arbeidstijd. De Belgische aangezochte rechter vraagt het Hof of thuiswachtdiensten kunnen worden geacht te vallen onder de definitie van arbeidstijd in de zin van richtlijn 2003/88/EG betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd (hierna "richtlijn 2003/88/EG").

Om te beginnen benadrukt het Hof dat de heer Matzak een werknemer is in de zin van richtlijn 2003/88/EG. Het Hof voegt hieraan toe dat alhoewel de omschrijving van het begrip "arbeidstijd" een specifieke betekenis in de richtlijn heeft en niet verschillend mag worden uitgelegd naargelang van de lidstaat, het de lidstaten vrijstaat om in hun nationale recht bepalingen op te nemen waarin wordt voorzien in gunstigere arbeidstijden en rusttijden voor de werknemers dan die waarin de richtlijn voorziet. Ten slotte herinnert het Hof in verband met de vraag inzake de vergoeding van een werknemer tijdens de "arbeidstijd" eraan dat dit niet onder de bevoegdheid van de EU valt. Derhalve kunnen de lidstaten bepalen dat de beloning van een werknemer tijdens de "arbeidstijd" verschilt van die van een werknemer "in rusttijd" en kunnen ze zelfs zover gaan dat de rusttijd niet wordt vergoed.

In de zaak Matzak oordeelt het Hof, **in tegenstelling tot wat werd verdedigd door de Belgisch regering**, dat de thuiswachtdienst die een werknemer moet verrichten, waarbij hij verplicht is om binnen acht minuten gehoor te geven aan oproepen van zijn werkgever - waardoor zijn mogelijkheid om andere activiteiten te ondernemen, zeer sterk wordt beperkt - als "arbeidstijd" moet worden aangemerkt. Voor de kwalificatie als "arbeidstijd" in de zin van richtlijn 2003/88/EG is namelijk beslissend dat de werknemer fysiek aanwezig moet zijn op de door de werkgever aangewezen plek, al is dit de woonplaats van de werknemer, en zich daar ter beschikking van de werkgever moet houden om indien nodig onmiddellijk de nodige prestaties te kunnen leveren.

Gelet op deze verplichtingen verschilt de situatie van de heer Matzak van die van een werknemer die tijdens zijn wachtdienst slechts ter beschikking van zijn werkgever moet staan zodat deze laatste hem kan bereiken.

- Handelspraktijken/Consumentenbescherming

[Arrest van het Hof van 17 mei 2018, Karel de Grote Hogeschool, C-147/16 \(België, Vrederecht te Antwerpen\)](#)

Mevrouw Kuijpers studeert aan de Karel de Grote Hogeschool (hierna: "KdGH"), een Belgische onderwijsinstelling. Ze is deze laatste inschrijvingsgeld verschuldigd en bijdragen in verband met een studiereis. Aangezien mevrouw Kuijpers niet in staat was deze som te betalen, komt ze met de inrichting een renteloos afbetalingsplan overeen. Ondanks dat mevrouw Kuijpers een aanmaningsbrief heeft ontvangen, verzuimt ze te betalen. KdGH daagt haar voor het gerecht, maar ze is niet verschenen en heeft zich niet laten vertegenwoordigen voor die rechterlijke instantie.

Het Belgische recht legt de rechter die uitspraak doet bij verstek, de verplichting op de vorderingen of verweermiddelen van de verschijnende partij in te willigen, behalve in zoverre die vorderingen of middelen strijdig zijn met de openbare orde. Daarom stelt de nationale rechter aan het Hof de vraag of in het kader van een procedure bij verstek de Belgische rechter ambtshalve mag nagaan of de desbetreffende overeenkomst binnen de werkingssfeer van richtlijn 93/13/EEG betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (hierna: "richtlijn 93/13/EEG") valt. De verwijzende rechter vraagt zich tevens af of een onderwijsinstelling zoals KdGH, die voornamelijk met overheidsmiddelen wordt gefinancierd, als "onderneming" in de zin van de bovenvermelde richtlijn kan worden beschouwd, wanneer het om een afbetalingsplan voor een student gaat.

Om te beginnen oordeelt het Hof dat, gelet op de aard en het gewicht van het openbare belang waarop de door richtlijn 93/13/EEG aan de consument geboden bescherming berust, artikel 6 ervan, betreffende oneerlijke bedingen, moet worden beschouwd als een norm die gelijkwaardig is aan de nationale regels van openbare orde. Het Hof besluit, **zoals de Belgische regering had geopperd**, dat de nationale rechter de taak heeft ambtshalve te beoordelen of een contractueel beding oneerlijk is en te bepalen of het contractueel beding binnen de werkingssfeer van richtlijn 93/13/EEG valt.

Vervolgens leg het Hof uit dat de Uniewetgever het begrip "verkoper" een zeer brede draagwijdte heeft willen geven : het is een functioneel begrip en er dient te worden nagegaan

of de contractuele verhouding deel uitmaakt van de beroepsactiviteit van een persoon. De Belgische regering verdedigde de stelling dat KdGH als instelling van hoger onderwijs die voornamelijk wordt gefinancierd met overheidsmiddelen, niet kan worden beschouwd als verkoper in de zin van richtlijn 93/13/EEG. Het Hof benadrukt evenwel dat het geschil niet rechtstreeks betrekking heeft op de onderwijsopdracht van KdGH, maar op een dienst die deze instelling als aanvulling op en ondergeschikt aan haar onderwijsactiviteit verricht. Het Hof is van oordeel dat de dienst die bestaat in het aanbieden - middels een overeenkomst - van de renteloze afbetaling van bedragen die haar verschuldigd zijn door een studente, in wezen een kredietovereenkomst vormt. **Het Hof besluit dat KdGH door het verrichten van deze aanvullende en bijkomstige dienst als "verkoper" heeft gehandeld in de zin van richtlijn 93/13/EEG.**

[Arrest van het Hof van 25 juli 2018, Dyson, C-632/16 \(België, Handelsrechtbank\)](#)

De stofzuigerfabrikant Dyson stelde een vordering in tegen een concurrent. Dyson verwijt deze dat hij de consument heeft misleid en dat hij zich schuldig heeft gemaakt aan oneerlijke handelspraktijken. De aangezochte rechter vraagt aan het Hof of het feit dat op het energie-etiket geen melding wordt gemaakt van de omstandigheden waaronder de energie-efficiëntie werd gemeten, kan worden uitgelegd als "misleidende omissie" in de zin van verordening 665/2013 houdende aanvulling van richtlijn 2010/30/EU betreffende de vermelding van het energieverbruik en het verbruik van andere hulpbronnen op de etikettering en in de standaardproductinformatie van energiegerelateerde producten (hierna: "verordening 665/2013" en "richtlijn 2010/30/EU"). De verwijzende rechter wenst voorts te vernemen of verordening 665/2013 eraan in de weg staat dat het bij deze verordening verplicht gestelde energie-etiket wordt aangevuld met andere symbolen.

Wat de eerste vraag betreft gaat het Hof om te beginnen na of het niet verstrekken van informatie over de testomstandigheden op het energie-etiket een misleidende omissie vormt. Volgens het Hof is het zo dat overeenkomstig artikel 3, lid 4, van richtlijn 2005/29/EG betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt, in geval van strijdigheid tussen wetsbepalingen, de algemene regels van richtlijn 2005/29/EU prevaleren. In casu verzetten de specifieke regels van verordening 665/2013 en die van richtlijn 2010/30/EU zich ertegen dat andere gegevens dan de kopie van de milieukeur van de Unie wordt toegevoegd. **Deze redenering is geheel in overeenstemming met het betoog van de Belgische regering.**

Vervolgens onderzoekt het Hof of het feit dat geen informatie omtrent de testomstandigheden op andere plaatsen dan het energie-etiket wordt vermeld, kan worden beschouwd als een misleidende handelspraktijk. Het Hof merkt op dat een handelspraktijk slechts dan als misleidend kan worden beschouwd, wanneer essentiële informatie wordt weggelaten die de gemiddelde consument nodig heeft om een geïnformeerd besluit over een transactie te nemen. In casu bevestigt het Hof dat de testomstandigheden waaronder de energie-efficiëntie van stofzuigers wordt gemeten, geen essentiële informatie vormen.

Wat de tweede vraag betreft, is het Hof **in overeenstemming met het door de Belgische regering verdedigde standpunt**, van oordeel dat verordening 665/2013 zich ertegen verzet dat op andere plaatsen dan het energie-etiket etiketten of andere symbolen worden aangebracht die de op dit energie-etiket vermelde informatie in herinnering roepen. Volgens het Hof kan het aanbrengen van andere symbolen tot verwarring leiden bij de consument over het energieverbruik van de stofzuiger. Dit risico moet evenwel door de verwijzende rechter worden ingeschat. In casu kan de loutere omstandigheid dat de informatie, aangebracht op andere plaatsen dan op het energie-etiket, verwijst naar informatie die al is opgenomen in het energie-etiket, niet volstaan om een dergelijk gevaar uit te sluiten.

[Arrest van het Hof van 7 augustus 2018, Verbraucherzentrale Berlin, C-485/17 \(Duitsland\)](#)

Distributiemaatschappij Unimatic verkoopt haar goederen uitsluitend op handelsbeurzen. Unimatic stelt een klant niet in kennis van het herroepingsrecht. De verbruikersorganisatie Verbraucherzentrale Berlin stelt een rechtsvordering in tegen Unimatic omdat ze van oordeel is dat zij de bewuste informatie aan de klant had moeten geven aangezien de overeenkomst werd gesloten buiten een verkoopruimte. De aangezochte rechter vraagt het Hof of een stand in een hal, die door een handelaar enkele dagen per jaar tijdens een beurs wordt gebruikt, als “verkoopruimte” in de zin van richtlijn 2011/83/EU betreffende consumentenrechten moet worden gekwalificeerd.

In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering besluit het Hof dat een stand van een handelaar tijdens een beurs als “verkoopruimte” kan worden gekwalificeerd als een gemiddelde consument, te weten een redelijk omzichtige en oplettende en normaal geïnformeerde consument redelijkerwijs kan verwachten dat de handelaar hem aanspreekt om een overeenkomst te sluiten, rekening houdend met het geheel aan feitelijke omstandigheden van deze activiteiten, met name de verschijningsvorm van de stand en de informatie in de ruimten waar de beurs wordt gehouden. Het staat aan de nationale rechter om deze omstandigheden na te gaan.

- Gegevensbescherming

Arrest van het Hof van 5 juni 2018, Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein, C-210/16 (Duitsland)

De Duitse toezichthoudende autoriteit die is opgericht bij richtlijn 95/46/EG betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens (hierna: "richtlijn 95/46/EG"), heeft de Wirtschaftsakademie (hierna: "W."), een vennootschap die onderwijs aanbiedt, opgelegd om haar fanpagina op Facebook te deactiveren, op straffe van een dwangsom. Volgens deze autoriteit brengen noch W. noch Facebook de bezoekers van deze fanpagina ervan op de hoogte dat laatstgenoemde door middel van cookies persoonlijke informatie over hen verzamelt en deze informatie vervolgens verwerkt.

Dit besluit werd door een bestuursrechter nietig verklaard omdat W. niet kon worden beschouwd als een voor de verwerking "verantwoordelijk lichaam" in de zin van richtlijn 95/46/EG. Aangezien het beroep tegen dit besluit werd afgewezen, dient de toezichthoudende autoriteit een beroep tot herziening in. De aangezochte rechter stelt het Hof vragen over verschillende punten.

Ten eerste refereert het Hof aan het arrest *Google Spain et Google* (C-131/12) en herinnert het eraan dat een ruime uitlegging is gegeven aan het begrip "voor de verwerking verantwoordelijke". Het Hof is van oordeel dat de beheerder van een fanpagina op een sociaal netwerk, in casu W., kan worden beschouwd als een "voor de verwerking verantwoordelijk lichaam" in de zin van richtlijn 95/46/EG. **Deze conclusie is vergelijkbaar met het betoog van de Belgische regering.**

Ten tweede heeft de aangezochte rechter vragen over de situatie waarin een buiten de EU gevestigde moederonderneming meerdere dochterondernemingen heeft in de lidstaten: "*kan de toezichthoudende autoriteit van een lidstaat zijn bevoegdheden uitoefenen ten aanzien van een vestiging die op het grondgebied van deze lidstaat is gevestigd, terwijl de vestiging op het grondgebied van een andere lidstaat verantwoordelijk is voor de verkrijging en de verwerking van de gegevens?*". Het Hof antwoordt hierop bevestigend en **volgt hiermee het betoog van België.**

Ten slotte moet het Hof bepalen of de toezichthoudende autoriteit van een lidstaat, die voornemens is haar bevoegdheden uit te oefenen ten aanzien van een lichaam dat op het grondgebied van deze lidstaat is gevestigd, bevoegd is de wettigheid van een verwerking van

gegevens te beoordelen en haar bevoegdheden tot ingrijpen ten aanzien van het op haar grondgebied gevestigde lichaam kan uitoefenen zonder eerst de toezichthoudende autoriteit van de andere lidstaat te verzoeken op te treden. **In overeenstemming met het betoog van de Belgische regering** is het Hof van oordeel dat de toezichthoudende autoriteit van de lidstaat op het grondgebied waarvan een lichaam is gevestigd, niet verplicht is de toezichthoudende autoriteit van de andere lidstaat, op het grondgebied waarvan de hoofdzetel is gevestigd die verantwoordelijk is voor de verkrijging en de verwerking van gegevens, op de hoogte moet brengen.

- Volksgezondheid

Arrest van het Hof van 14 maart 2018, Astellas Pharma GmbH, C-557/16 (Finland)

Het farmaceutisch bedrijf Astellas Pharma vraagt en krijgt een vergunning voor het in de handel brengen (hierna: "VHB") van twee geneesmiddelen met dezelfde werkzame stof. Voor het eerste, "Ribomustin", verleent de bevoegde Duitse autoriteit een VHB in 2005. Voor het tweede, "Levact", verleent Frankrijk in 2010 een VHB via een gedecentraliseerde procedure zoals bepaald in artikel 28 van richtlijn 2001/83/EG betreffende geneesmiddelen voor menselijk gebruik. Later vraagt Helm, een ander farmaceutisch bedrijf, een VHB aan voor zijn geneesmiddel "Alkybend", het generiek geneesmiddel voor "Levact", waarbij het bedrijf aanmerkt dat voor de bepaling van de aanvangsdatum van de beschermingsperiode rekening moet worden gehouden met de datum van de VHB voor "Ribomustin". Finland verleent in zijn hoedanigheid van betrokken lidstaat de vergunning in 2014, ook via een gedecentraliseerde procedure. De VHB werd verleend op basis van de conclusies van het beoordelingsrapport dat Denemarken had opgesteld in zijn hoedanigheid van referentielidstaat. Aangezien de periode van gegevensbescherming van het referentiegeneesmiddel in 2010 en niet in 2005 is begonnen lopen, dient Astellas Pharma een beroep tot nietigverklaring in tegen de Finse beslissing. De aangezochte rechter stelt het Hof de vraag of de nationale autoriteiten de bevoegdheid bezitten om de periode van gegevensbescherming opnieuw te verifiëren: mag de autoriteit van een betrokken lidstaat en/of de rechter van de betrokken lidstaat de voordien via een gedecentraliseerde procedure vastgestelde periode van gegevensbescherming toetsen?

In tegenstelling tot het door België verdedigde standpunt, antwoordt het Hof ontkennend op deze vraag. Aangezien het verstrijken van de beschermingsperiode een voorwaarde is om een VHB voor een generiek geneesmiddel te kunnen verlenen en aangezien nadat algemene instemming is bereikt onder de verschillende bevoegde autoriteiten van alle

lidstaten die bij de gecentraliseerde procedure betrokken zijn, over de eerbiediging van die voorwaarde, kunnen deze autoriteiten later de voorwaarden van deze instemming niet betwisten.

Daarentegen is het Hof van oordeel dat de houder van de VHB van het referentiegeneesmiddel de bepaling van de aanvangsdatum van de beschermingsperiode voor een rechterlijke instantie van de lidstaat, die de betwiste VHB heeft afgegeven, kan betwisten. Deze instantie kan de bepaling van de aanvangsdatum van de beschermingsperiode van het referentiegeneesmiddel verifiëren. **Gelet op het antwoord op het eerste deel van de vraag heeft de Belgische regering geen standpunt ingenomen over dit tweede aspect.**

- Sociale zekerheid

[Arrest van het Hof van 6 februari 2018, Altun, C-359/16 \(België, Hof van Cassatie\)](#)

Tijdens een sociale inspectie in België werd vastgesteld dat een Belgische bouwonderneming nauwelijks personeel in dienst had en bijna steeds alle arbeid uitbesteedde aan Bulgaarse ondernemingen. De Bulgaarse werknemers die werden uitgestuurd (gedetacheerd) naar de Belgische bouwonderneming, waren in het bezit van een detachingsverklaring waarop stond dat ze waren aangesloten bij het Bulgaarse socialezekerheidsstelsel.

Het Belgische Hof van Cassatie stelde zich hierop de vraag of een nationale rechter in geval van fraude een dergelijke detachingsverklaring voor de sociale zekerheid naast zich kan neerleggen.

Tot op heden stelde het Hof van Justitie steeds dat de lidstaat van ontvangst (België in dit geval) is gebonden door de inhoud van de detachingsverklaring. Enkel wanneer deze verklaring wordt ingetrokken of ongeldig wordt verklaard door de lidstaat die deze heeft uitgereikt (in voorliggend geval Bulgarije), kan de rechterlijke macht in de lidstaat van ontvangst deze verklaring naast zich neerleggen.

In de voorliggende zaak nuanceerde het Hof dit standpunt en oordeelde het - **net zoals door België werd verdedigd** - dat indien de lidstaat van ontvangst vermoedt dat er door een andere EU-lidstaat werd gefraudeerd met de detachingsverklaring en hiertoe concrete gegevens aandraagt, de lidstaat die de verklaring heeft afgegeven binnen een redelijk termijn

een onderzoek moet instellen. Gebeurt dit niet, dan mag de rechterlijke macht van de lidstaat van ontvangst deze detachingsverklaring buiten toepassing laten, en de gedetacheerde werknemers aan zijn eigen nationale zekerheidsstelsel onderwerpen. Het beginsel dat fraude en misbruik van recht verboden zijn, is immers een algemeen beginsel van Unierecht.

- **Douane-unie**

[Arrest van het Hof van 12 juli 2018, Profit Europe, C-397/17&C-398/17 \(België, Rechtbank van eerste aanleg te Brussel\)](#)

In maart 2014 dient Profit Europe aanvragen voor inlichtingen betreffende de tariefindeling van verschillende hulpstukken van nodulair gietijzer voor brandinstallaties in bij de algemene administratie van de douane en accijnzen. Diezelfde maand verstrekt die administratie bindende tariefinlichtingen volgens welke deze goederen als gegoten hulpstukken voor buisleidingen van niet-smeedbaar gietijzer werden ingedeeld in onderverdeling 73071110 van de gecombineerde nomenclatuur (hierna: “GN”). Drie maanden later dient Profit Europe een nieuwe aanvraag voor inlichtingen in betreffende de tariefindeling van varianten van deze producten. In maart 2015 verstrekt de administratie van de douane bindende tariefinlichtingen waarbij deze producten als gegoten hulpstukken voor buisleidingen van smeedbaar gietijzer werden ingedeeld in onderverdeling 73071910 van de GN en trekt ze de bindende tariefinlichtingen van maart 2014 in om deze producten in te delen in onderverdeling 73071910. Profit Europe gaat in beroep tegen deze beslissingen op grond dat de hulpstukken, als in het hoofdgeding aan de orde, van niet-smeedbaar gietijzer zijn gemaakt en dus onder onderverdeling 73071110 van de GN vallen. Profit Europe levert het wetenschappelijk bewijs waaruit blijkt dat nodulair gietijzer geen smeedbaar gietijzer is, terwijl de toelichtingen op postonderverdeling 73071910 van de GN stellen dat het begrip smeedbaar gietijzer ook nodulair gietijzer omvat. De verwijzende rechter wijst erop dat uit de objectieve kenmerken van de hulpstukken van nodulair gietijzer blijkt dat het wezenlijk verschilt van smeedbaar gietijzer omdat de smeedbaarheid van nodulair gietijzer niet volgt uit een passende thermische behandeling en omdat nodulair gietijzer een andere grafietvorm heeft dan smeedbaar gietijzer, nl. nodulaire grafietvorm in plaats van temperkolen. In dat verband vraagt de verwijzende rechter het Hof of postonderverdeling 73071910 aldus moet worden uitgelegd dat ze hulpstukken van nodulair gietijzer omvat. De verwijzende rechter wenst ook te vernemen of onderverdeling 73071100 aldus moet worden uitgelegd dat het hulpstukken van nodulair gietijzer met de kenmerken van de hulpstukken omvat, wanneer uit de objectieve kenmerken van nodulair gietijzer blijkt dat het wezenlijk overeenkomt met de objectieve kenmerken van

niet-smeedbaar gietijzer? Ten slotte vraagt de verwijzende rechter het Hof of de GN toelichtingen bij postonderverdeling 73071910 buiten beschouwing moeten worden gelaten wanneer vaststaat dat nodulair gietijzer geen smeedbaar gietijzer is?

In overeenstemming met het standpunt van de Belgische regering oordeelt het Hof dat onderverdeling 73071990 hulpstukken van nodulair gietijzer voor buisleidingen omvat.

✓ Beroepen wegens niet-nakoming

Arrest van het Hof van 12 april 2018, Commissie/België, C-110/17

In België bepaalt de regelgeving dat inzake de raming van de inkomsten uit onroerende goederen die niet worden verhuurd, dan wel worden verhuurd aan ofwel natuurlijke personen die de betrokken goederen niet voor hun beroep gebruiken, ofwel rechtspersonen die deze goederen ter beschikking stellen van natuurlijke personen voor particuliere doeleinden, de belastbare grondslag wordt berekend op basis van de kadastrale waarde voor de onroerende goederen die op het nationale grondgebied zijn gelegen, en op basis van de reële huurwaarde voor die welke in het buitenland zijn gelegen. De Commissie is van oordeel dat een dergelijke regelgeving in strijd is met het verkeer van kapitaal en stelt een beroep wegens niet-nakoming tegen België in.

Volgens de Commissie worden, wat de inkomstenbelasting van Belgische ingezetenen betreft, de inkomsten uit in het buitenland gelegen onroerende goederen minder gunstig behandeld dan inkomsten uit in België gelegen onroerende goederen. Dit resulteert in een verschil in behandeling ten nadele van Belgische ingezetenen die eigenaar zijn van onroerende goederen die gelegen zijn in een andere lidstaat van de EU of van de EER dan België, hetgeen de personen ervan kan weerhouden hun kapitaal te investeren in dergelijke onroerende goederen.

Om te beginnen verduidelijkt het Hof dat om te beoordelen of de verschillende waardering van het onroerend inkomen naargelang het goed is gelegen in België dan wel in een andere lidstaat van de Unie of de EER, leidt tot een verschil in behandeling, een vergelijking moet worden gemaakt tussen de kadastrale waarde, de huurwaarde en de huur die daadwerkelijk kan worden verkregen op de huurmarkt. Het is zo dat de kadastrale waarde van een in België gelegen onroerend goed minder bedraagt dan de huur die kan worden verkregen op de Belgisch huurmarkt, terwijl de reële huurwaarde van een onroerend goed in beginsel overeenkomt met de gemiddelde jaarlijkse brutohuur. **Anders dan de Belgische regering betoogde, stelt het Hof dat de verschillende waardering van de inkomsten uit onroerende goederen afhankelijk van de staat op het grondgebied waarvan die onroerende goederen gelegen zijn, tot gevolg heeft dat het inkomen van een in een andere lidstaat van de EU of de EER dan België gelegen onroerend goed wordt overschat in vergelijking met het inkomen van een in België gelegen onroerend goed.** Het Hof stelt verder dat krachtens de overeenkomsten tot het vermijden van dubbele belasting, het overschatten van het inkomen uit in een andere lidstaat van de EU of de EER dan België gelegen onroerend goed kan leiden tot een hoger tarief in de inkomstenbelasting. Zo bevestigt het Hof dat de Belgische regeling

een maatregel is die Belgische ingezetenen kan weerhouden te investeren in onroerende goederen die in andere lidstaten van de EU of de EER gelegen zijn. Het gaat dus om een beperking van het vrij van verkeer van kapitaal die in strijd is met artikel 63 VWEU en artikel 40 EER-Overeenkomst. Ten slotte oordeelt het Hof dat België geen enkele dwingende reden van algemeen belang heeft aangevoerd ter rechtvaardiging van de litigieuze regeling in het licht van artikel 63 VWEU.

Arrest van het Hof van 11 juli 2018, Commissie/België, C-356/15

Bij de detachering van werknemers naar een andere lidstaat geven de bevoegde autoriteiten van de lidstaat van de woonplaats van de werknemer een document af waaruit de onderworpenheid van deze werknemers aan de sociale zekerheid van deze lidstaat blijkt (A1-verklaring). Bij vaststelling van misbruik van recht bij de afgifte van A1-verklaringen staat de Belgische wet toe dat de bevoegde nationale autoriteiten zonder een dialoog- en bemiddelingsprocedure te volgen, zoals bepaald in verordening 883/2004 betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels (hierna: "verordening 883/2004") en verordening 987/2009 tot vaststelling van de wijze van toepassing van verordening 883/2004 (hierna: "verordening 987/2009"), bepalen dat de werknemers in kwestie onder de nationale socialezekerheidswetgeving vallen. Aangezien de Commissie van mening is dat de Belgische wetgeving niet voldoet aan de verordeningen 883/2004 en 987/2009 daagt ze België voor het Hof.

Om te beginnen verwijst het Hof naar zijn vaste rechtspraak op grond waarvan een wettelijke regeling die de eigen instellingen toestaat zich unilateraal op het standpunt te stellen dat zij niet gebonden zijn aan de gegevens in de A1-verklaring en die werknemers aan zijn eigen socialezekerheidsregeling te onderwerpen, het beginsel van loyale samenwerking en de doelstellingen van verordening 883/2004 schendt. Het Hof voegt hieraan toe dat het beginsel van loyale samenwerking inhoudt dat de instelling die de betreffende A1-verklaring heeft afgegeven, de juistheid ervan opnieuw moet onderzoeken en zo nodig de verklaring moet intrekken, wanneer het orgaan van de lidstaat waarin de werknemers zijn gedetacheerd twijfels uit over de juistheid van de daarin opgenomen gegevens. Het Hof verwijst ook naar de procedures die de bevoegde instellingen kunnen toepassen, indien ze het niet eens kunnen worden. Tot slot herinnert het Hof eraan dat in geval van bewezen fraude de door haar aangehaalde regels niet wijzigen.

Het Hof besluit dus - **in tegenstelling tot het advies van de Belgische regering** - dat de betrokken wettelijke regeling die de bevoegde nationale instellingen toestaat unilateraal

een beslissing te nemen, zonder de beschikbare bemiddelingsprocedures te volgen, in strijd is met verordening 883/2004.

✓ Beroepen tot nietigverklaring

Arrest van het Gerecht van 7 december 2018, België/Commissie, T-664/14

In 2011 moesten de financiële coöperatieve vennootschappen van de ARCO-groep, een van de hoofdaandeelhouders van de bank Dexia, bijdragen aan de herkapitalisatie van deze bank ingevolge de financiële crisis van 2008. Tegelijkertijd kende België een staatsgarantie toe aan de 800.000 ARCO-coöperanten om hen dezelfde bescherming te geven als die welke bestaat voor spaardeposito's en levensverzekeringen tot een bedrag van 100.000 euro per investeerder. Bedoelde coöperatieve vennootschappen zijn eind 2011 in vereffening gegaan. In 2014 was de staatsgarantie het voorwerp van een besluit van de Commissie die ze als onrechtmatig en onverenigbaar met de interne markt aanmerkte. Ze gelastte het Koninkrijk België de daaraan verbonden voordelen terug te vorderen van de begunstigden en verbood elke op de garantie gebaseerde betaling.

Het Koninkrijk België diende een beroep tot nietigverklaring tegen deze beslissing in. In een naar aanleiding van een prejudiciële verwijzing gewezen arrest van het Hof van 21 december 2016 (C-76/15, *Vervloet e.a.*), waarin de garantie die het Koninkrijk België had toegekend aan de vennootschappen van ARCO in strijd werd bevonden met het Unierecht, vroeg de Commissie het Gerecht dit beroep tot nietigverklaring zonder beslissing af te doen.

In zijn arrest volgt het Gerecht het verzoek van het Koninkrijk België om het verbod op te heffen tot verdere uitbetaling uit hoofde van de garantieregeling.

Om te beginnen is het van oordeel dat dit beroep niet zinloos is geworden na het arrest van het Hof in de bovenvermelde zaak C-76/15. Aangezien de Commissie melding had gemaakt van een risico van omzeiling van het bestreden besluit in het kader van de onderhandelingen met België over maatregelen van gelijke werking als de litigieuze garantie in het kader van alternatieve plannen ten voordele van de ARCO-coöperanten, oordeelt het Gerecht dat niet uit te sluiten valt dat het aangevochten besluit nog rechtsgevolgen sorteert.

Verder is het Gerecht van oordeel dat het verbod op betaling geen geschikte maatregel is om de mededingingssituatie te herstellen die bestond voor de toekenning van de staatssteun. Aangezien de enige begunstigden van de steun de vennootschappen zijn en niet de coöperanten van ARCO, is een verbod op betaling van de garantie niet rechtstreeks gericht op de terugvordering van de staatssteun van de begunstigden. Een gewone inschrijving van een schuldvordering op het passief van de vereffening van de ARCO-vennootschappen volstaat om

het voordeel te neutraliseren en de mededingingssituatie te herstellen. Bovendien vormt de garantie sinds de opening van de vereffeningsprocedure geen enkele stimulus voor de coöperanten en heeft het verbod op betaling geen enkel effect meer op de mededingingssituatie van de begunstigen van de steun.

Het Gerecht besluit dat door België te verbieden betalingen te doen uit hoofde van de garantie, de Commissie haar bevoegdheden heeft overschreden door een met het evenredigheidsbeginsel strijdige verplichting op te leggen, en het vernietigt bijgevolg dit verbod.

✓ Tussenkomsten in rechtstreekse beroepen

Arrest van het Hof van 20 november 2018, Commissie/Raad, C-659/16

In deze zaak vorderde de Europese Commissie de nietigverklaring van het besluit van de Raad van 10 oktober 2016 voor zover daarbij goedkeuring wordt verleend aan de voorlegging, namens de Unie en haar lidstaten, aan de Commissie voor de instandhouding van de levende rijkdommen in de Antarctische wateren (hierna: “CCAMLR”), tijdens de 35e jaarvergadering van dit orgaan, van drie voorstellen voor de inrichting van beschermde mariene zones en een voorstel voor de inrichting van speciale gebieden die zijn bestemd voor wetenschappelijk onderzoek naar de betrokken maritieme zone, klimaatverandering en de afname van gletsjers. De Europese Commissie is immers van oordeel dat de EU exclusief bevoegd is voor de EU-voorstellen die erin worden gedaan aan de CCAMLR, namelijk de instelling van drie beschermde mariene zones en van een stelsel van speciale gebieden voor wetenschappelijk onderzoek, omdat de voorstellen enkel betrekking hebben op de instandhouding van de biologische rijkdommen van de zee in het kader van het gemeenschappelijk visserijbeleid (artikel 3, lid 1, d), WVEU). De Europese Commissie moet dan ook alleen optreden voor de CCAMLR. De Raad daarentegen, hierin ondersteund door België, meent dat de voorstellen betrekking hebben op de bescherming van het leefmilieu en onderzoek, wat een gedeelde bevoegdheid is van de Unie en de lidstaten (artikel 4, lid 2, e), en lid 3 WVEU), waardoor een optreden van de EU-lidstaten aan de zijde van de EU op internationaal niveau noodzakelijk is.

Het Hof boog zich over de context, de inhoud en het doel van het bestreden besluit en kwam tot het besluit dat de bescherming van het milieu het hoofddoel vormt, wat een gedeelde bevoegdheid is van de Unie en de lidstaten (artikel 4, lid 2, e), WVEU). Echter, een gedeelde bevoegdheid impliceert niet noodzakelijkerwijs dat er op extern gebied altijd sprake moet zijn van een gemengd optreden. De Europese Commissie betoogde dan ook subsidiair dat indien het Hof zou besluiten dat er sprake is van een gedeelde bevoegdheid, de Unie niettemin exclusief bevoegd was om het besluit aan te nemen en dit op grond van artikel 3, lid 2 WVEU dat de Unie de exclusieve bevoegdheid toekent om internationale overeenkomsten te sluiten indien die sluiting gemeenschappelijke regels kan aantasten of de strekking daarvan kan wijzigen. Het Hof deelt deze visie niet en oordeelt dat de Europese Commissie onvoldoende gegevens verschafte om deze stelling te staven.

Tot slot wees het Hof nog op zijn eerdere rechtspraak in Advies 2/15 (punt 244) die stelt dat een gedeelde bevoegdheid “*niet uitsluit dat binnen de Raad de vereiste meerderheid wordt verkregen om de Unie deze externe bevoegdheid te laten uitoefenen*”. Echter, *in casu* zou dit strijdig zijn met het volkenrecht aangezien het Verdrag van Canberra de Unie geen volledig autonome status binnen de CCAMLR toekent. Met andere woorden, de Unie kon niet optreden zonder de medewerking van de lidstaten. Hiermee haalde de **Raad, ondersteund door België, zijn gelijk.**

✓ Hogere voorzieningen

Arrest van het Hof van 20 februari 2018, België/Commissie, C-16/16 P

In 2014 vorderde België voor het Gerecht in Luxemburg de nietigverklaring van aanbeveling 2014/478/EU betreffende beginselen ter bescherming van consumenten en gebruikers van onlinespeldiensten en ter voorkoming van onlinespellen door minderjarigen. Volgens België had de Commissie niet verwezen naar de substantiële rechtsbasis in de Verdragen die aan de Commissie de bevoegdheid toekent om deze aanbeveling aan te nemen en was de Commissie overeenkomstig de Verdragen niet bevoegd om in de kansspelsector een instrument aan te nemen met harmoniserende werking. Daarenboven schond volgens België de Commissie het beginsel van loyale samenwerking en van de institutionele balans, omdat deze aanbeveling in realiteit een verborgen richtlijn uitmaakt.

In december 2015 verklaarde het Gerecht dit verzoek onontvankelijk (T-721/14). Op basis van de tekst van artikel 263 VWEU kunnen aanbevelingen namelijk niet het voorwerp vormen van een beroep tot nietigverklaring, omdat ze overeenkomstig artikel 288 VWEU niet verbindend zijn. Het Gerecht oordeelde - op basis van de inhoud van de aanbeveling en de beoordeling van de gevolgen aan de hand van objectieve criteria - dat het *in casu* om een echte aanbeveling ging.

Hierop stelde België een hogere voorziening in bij het Hof (C-16/16 P) dat - **in tegenstelling tot België** - eveneens tot de slotsom kwam dat de aanbeveling omtrent onlinespeldiensten geen bindende rechtsgevolgen heeft en bijgevolg niet het voorwerp kan uitmaken van een beroep tot nietigverklaring. Enkel aanbevelingen die wegens hun inhoud geen echte aanbevelingen zijn, kunnen het voorwerp vormen van een beroep op grond van artikel 263 VWEU.

➤ **STATISTIEKEN VAN ZAKEN DIE BIJ HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE EN BIJ HET HOF VAN DE EUROPESE VRIJHANDELSASSOCIATIE AANHANGIG WERDEN GEMAAKT EN IN 2018 WERDEN AFGESLOTEN**

Dit vijfde deel geeft een statistisch overzicht van het optreden van België in 2018 voor de Europese rechterlijke instanties en het EFTA-Hof.

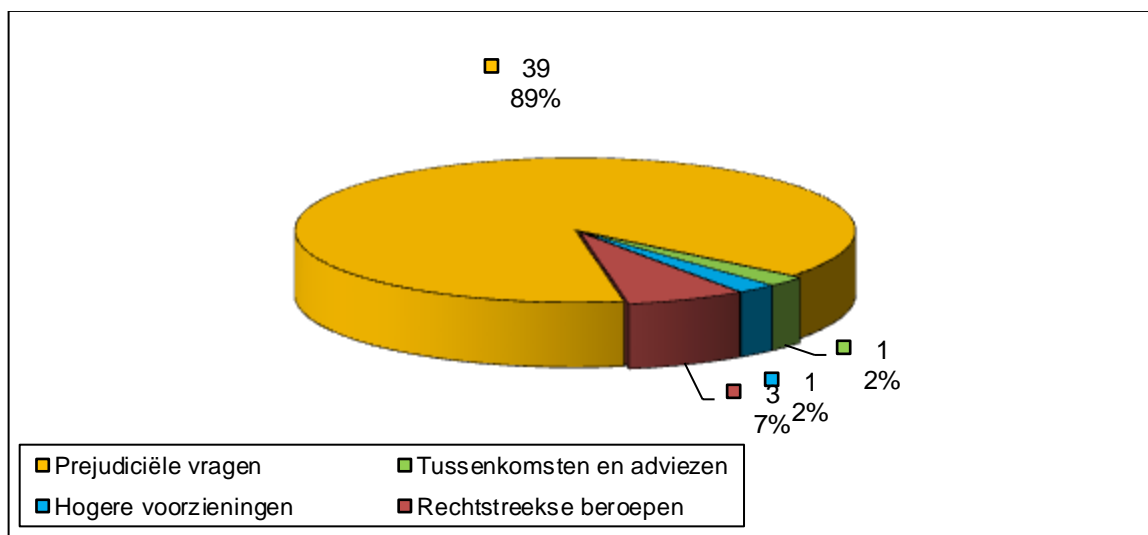
In 2018 nam België deel aan 44 zaken waarin een arrest of een beschikking werd uitgesproken.

Deze 44 zaken zijn onderverdeeld als volgt :

- 39 prejudiciële vragen ;
- 2 beroepen wegens niet-nakoming ;
- 1 beroep tot nietigverklaring ;
- 1 hogere voorziening ;
- 1 tussenkomst.

Diagram 1 illustreert de verdeling van de in 2018 afgesloten zaken per type zaak.

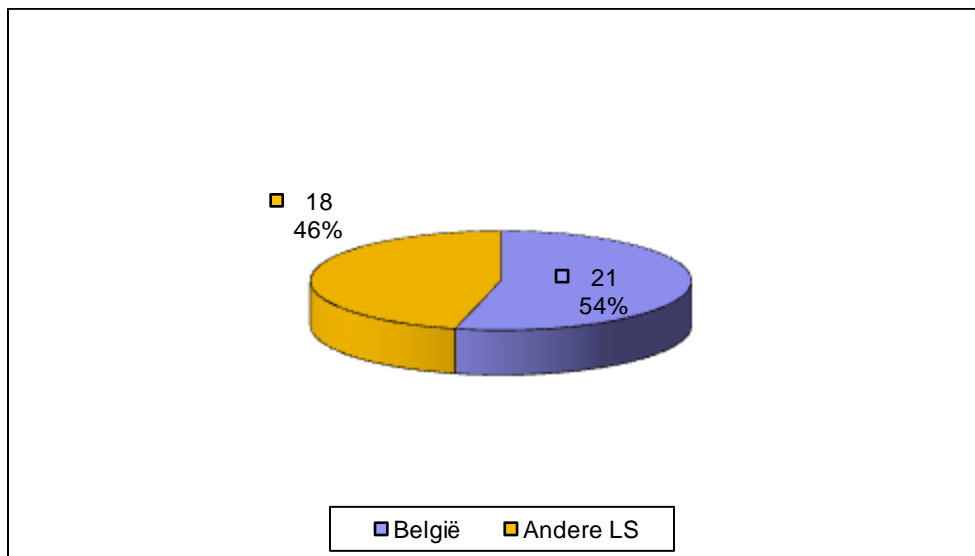
Diagram 1: verdeling per type zaak

Prejudiciële vragen

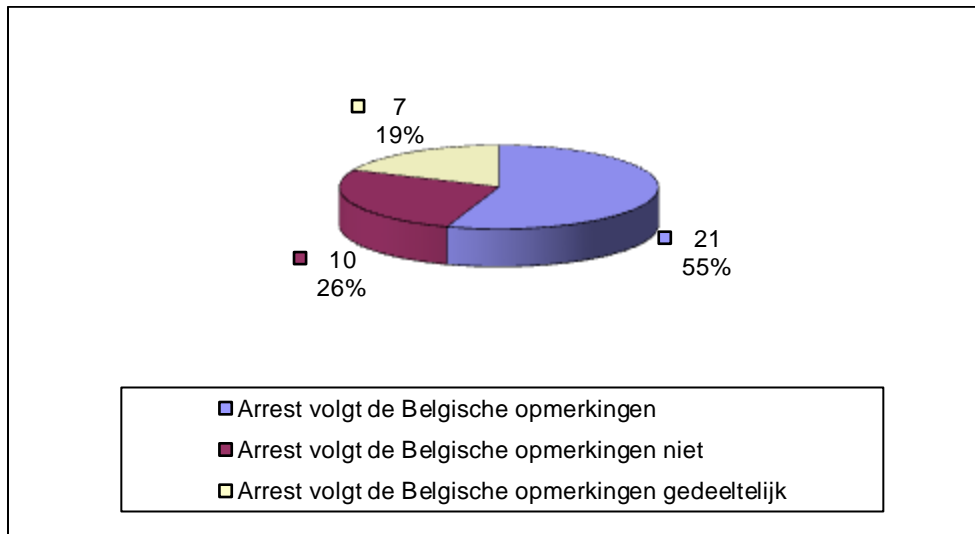
Diagram 2 toont het aandeel van de prejudiciële vragen die werden gesteld door de Belgische rechterlijke instanties en die van buitenlandse rechterlijke instanties met betrekking tot dewelke België opmerkingen heeft ingediend. België is tussengekomen in 21 door België aanhangig gemaakte prejudiciële zaken en in 18 door andere lidstaten (LS) aanhangig gemaakte prejudiciële zaken. De verdeling van het aantal zaken per land is als volgt : Duitsland (5), Finland (3), Frankrijk (2), Nederland (2), Oostenrijk (2), Hongarije (1), Spanje (1), Denemarken (1) en Italië (1).

Diagram 2: herkomst prejudiciële vragen

Diagram 3 toont de verdeling van de prejudiciële vragen aan de hand van de richting van het arrest; de regeringen van de lidstaten suggereren in hun opmerkingen immers een voorstel van antwoord op de vragen die gesteld worden door de nationale rechterlijke instanties. Eén zaak werd doorgehaald vooraleer een arrest of beschikking werd gewezen.

Diagram 3: richting van het arrest

Tabel 1 toont de verdeling van de prejudiciële vragen naargelang de materie.

Tabel 1

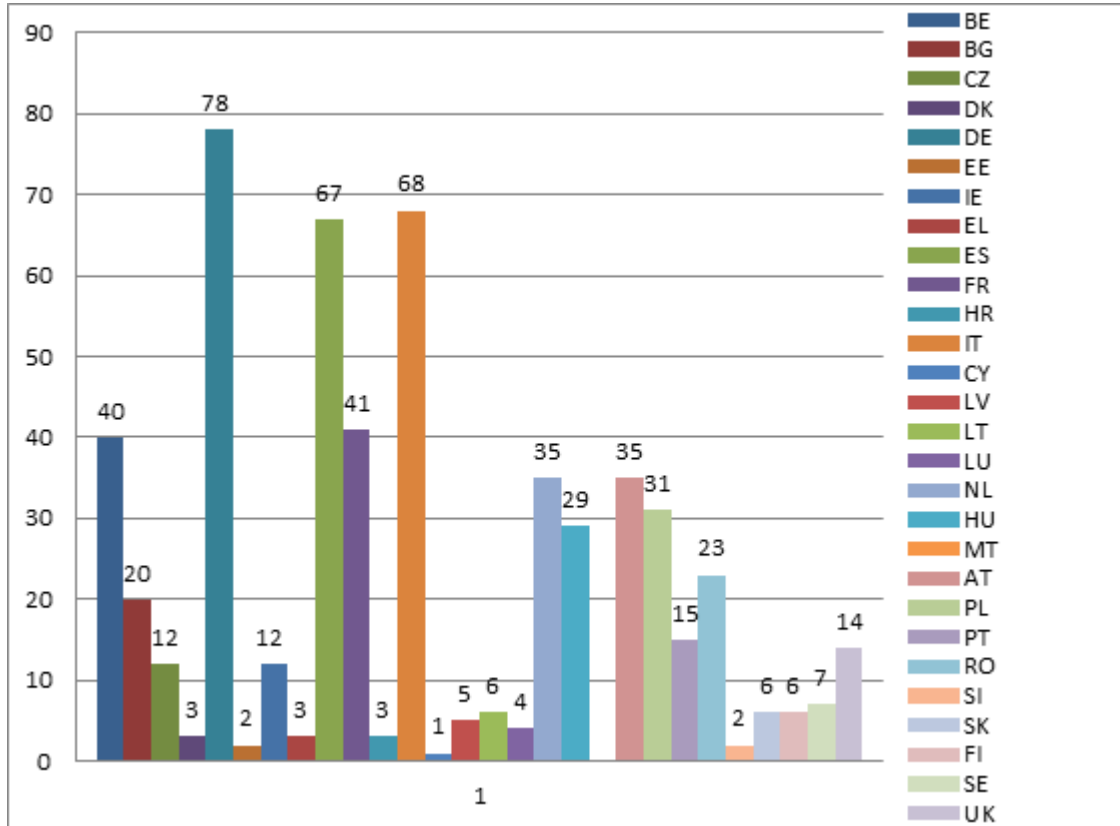
Asiel en migratie	7
Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken	1
Justitiële samenwerking in strafzaken	4
Milieu	3
Fiscaliteit	3
Vrijheid van vestiging	1
Vrij verkeer van kapitaal	2
Vrij verkeer van personen	4
Vrij verkeer van goederen	1
Vrij verrichten van diensten	3
Sociaal beleid	1
Handelspraktijken/Consumentenbescherming	3
Gegevensbescherming	1
Volksgesondheid	1
Sociale zekerheid	1
Transport	1
Douane-unie	2

Diagram 4 toont het aantal prejudiciële vragen per lidstaat. Met de 40 prejudiciële vragen die het in 2018 aan het HJEU heeft voorgelegd, staat België op de 5e plaats.

Diagram 4

Aantal prejudiciële vragen per lidstaat

Beroepen wegens niet-nakoming

In 2018 werden 2 beroepen wegens niet-nakoming afgesloten. In beide gevallen werd vastgesteld dat België in gebreke is gebleven, maar werd het niet veroordeeld tot de betaling van financiële sancties.

➤ **BIJLAGE : LIJST VAN ZAKEN WAARIN BELGIË OP 31 DECEMBER 2018 PARTIJ WAS**

Nummer	Partijen	Onderwerp
2016		
T-131/16	België/Commissie (Excess profit rulings)	Staatssteun
C-391/16	M. (Tsjechië)	Asiel en migratie
T-726/16	VFP/Commissie (<u>België</u>)	Post– Staatssteun
2017		
Avis 1/17	CETA	Institutioneel recht
C-40/17	Fashion ID (Duitsland)	Gegevensbescherming
C-77&78/17	X e.a. (<u>België</u>)	Asiel en migratie
C-163/17	Jawo (Duitsland)	Asiel en migratie
C-345/17	Buivids (Letland)	Gegevensbescherming
C-393/17	Kirschstein (<u>België</u>)	Vrij verrichten van diensten
C-411/17	Inter-Environnement Wallonie en Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (<u>België</u>)	Milieu
C-509/17	Plessers (<u>België</u>)	Sociaal beleid
C-517, 540&541/17	Addis e.a. (Duitsland)	Asiel en migratie
C-543/17	Commissie/België	Telecommunicatie
C-564/17	Commissie/België	Asiel en migratie
C-587/17 P	België/Commissie	Landbouw
C-597/17	Belgisch Syndicaat van Chiropraxie e.a. (<u>België</u>)	Fiscaliteit
C-612&613/17	FIG e.a. (Italië)	Economisch en monetair beleid
C-623/17	Privacy International (Verenigd Koninkrijk)	Gegevensbescherming

T-673/17	Port autonome du Centre et de l'Ouest e.a./Europese Commissie	Fiscaliteit
T-674/17	Haven van Brussel en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest/Europese Commissie	Fiscaliteit
C-681/17	Slewo (Duitsland)	Consumentenbescherming
T-699/17	Polen/Commissie	Milieu
T-696/17	Havenbedrijf Antwerpen en Maatschappij van de Brugse Zeehaven c. Europese Commissie	Staatssteun
C-723/17	Craeynest e.a. (België)	Milieu
2018		
C-33/18	Moser (België)	Sociale zekerheid
C-43/18	CFE (België)	Milieu
C-58/18	Schyns (België)	Consumentenbescherming
C-69/18	Commissie/Slovenië	Artikel 260, lid 3
C-128/18	Dorobantu (Duitsland)	Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken
C-129/18	SM (Verenigd Koninkrijk)	Vrij verkeer van personen
C-134/18	Vester (België)	Sociale zekerheid
C-142/18	Skype Communications (België)	Telecommunicatie
C-154/18	Horgan en Keegan (België)	Non-discriminatie/sociaal beleid
C-159/18	Moens (België)	Transport
C-174/18	Jacob en Lennertz (België)	Fiscaliteit
C-179/18	Rohart (België)	Statuut van de ambtenaren van de EU
C-188/18	Commissie/Slovenië	Artikel 260, lid 3
C-201/18	Mydibel (België)	Fiscaliteit
C-233/18	Haqbin (België)	Asiel en migratie
C-264/18	P.M. e.a. (België)	Overheidsopdrachten
C-291/18	Grup Servicii Petroliere (Roemenië)	Fiscaliteit

C-302/18	X (<u>België</u>)	Asiel en migratie
C-311/18	Facebook Ireland & Schrems (Ierland)	Gegevensbescherming
C-318/18	Oracle Belgium (<u>België</u>)	Staatssteun
C-321/18	Terre wallonne (<u>België</u>)	Milieu
C-344/18	ISS Facility Services (<u>België</u>)	Sociaal beleid
C-360/18	Cargill Deutschland (Duitsland)	Landbouw
C-368/18	Casteels (<u>België</u>)	Vervoer
C-369/18	Martina (<u>België</u>) susp. C-159/18	Vervoer
C-349/18 à C-351/18	Kanyeba e.a. (<u>België</u>)	Vervoer
C-384/18	Commissie/België	Vrij verkeer van diensten
C-380/18	E.P. (Nederland)	Asiel en migratie
C-389/18	Brussels Securities (<u>België</u>)	Fiscaliteit
C-400/18	Infohos (<u>België</u>)	Fiscaliteit
C-404/18	Hakelbrachte e.a. (<u>België</u>)	Sociaal beleid
C-421/18	Ordre des avocats du barreau de Dinant (<u>België</u>)	Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken
C-430/18	Commissie/Spanje	Artikel 260, lid 3
C-459/18	Argenta Spaarbank (<u>België</u>)	Fiscaliteit
C-511&512/18	La Quadrature du Net e.a. (Frankrijk)	Gegevensbescherming
C-520/18	Ordre des barreaux francophones et germanophone e.a. (<u>België</u>)	Gegevensbescherming
C-522/18 PPA	Zaklad Ubezpieczen Spolecznych (Polen)	Rechtsstaat
C-549/18	Commissie/Roemenië	Artikel 260, lid 3
C-579/18	Comida paralela 12 (<u>België</u>)	Douane
C-628/18	Commissie/Slovenië	Artikel 260, lid 3
C-632/18	Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (<u>België</u>)	Economisch en monetair beleid
C-640/18	Wagram Invest (<u>België</u>)	Fiscaliteit
C-667/18	Orde van Vlaamse Balies en Ordre des barreaux francophones (<u>België</u>)	Vrij verrichten van diensten

C-676/18	Commissie/België	Asiel en migratie
C-706/18	Belgische Staat	Asiel en migratie
C-717/18	Procureur-generaal (<u>België</u>)	Politiële en strafrechtelijke samenwerking